

Канцэрт у Варшаве 🖝 3

Hiba ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Царскі палац у Белавежы 🖝 8-9 http://niva.iig.pl redakcja@niva.iig.pl

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

№ 01 (2747) Год LIV

Беласток, 4 студзеня 2009 г.

Час на двухмоўнае Падляшша

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Каб паказаць нашым самаўрадаўцам і звычайным грамадзянам на прыкладзе заходніх і ўсходніх краін Еўропы, выбраных гмін у Польшчы, дзе жывуць немцы, літоўцы, кашубы ці лэмкі, як важнай з'яўляецца сімволіка месца (назвы мясцовасцей на двух або трох мовах на ўказальніках, двухмоўныя назвы рэк, азёр, дзе адной з моў выступае мова нацыянальнай меншасці), якая павінна спрычыняцца да падтрымання нацыянальнай свядомасці беларусаў Беласточчыны, турыстычнага развіцця, а ў некаторых выпадках і да гаспадарчага зруху ў паасобных нашых гмінах, 19 снежня ў Беларускім музеі ў Гайнаўцы Звязам беларускай моладзі быў наладжаны семінар "Двухмоўныя назвы ў Еўрасаюзе — магчымасці і шанцы", які папярэдзіла адкрыццё фатаграфічнай выстаўкі "Двухмоўная Еўропа".

— Мы, арганізуючы выстаўку, рашыліся на 50 фатаграфіях паказаць, што назвы мясцовасцей на ўказальніках на дзвюх або і трох мовах гэта ў Еўропе не навінка, а нармальнасць, як у заходняй, так і ва ўсходняй яе частках. Мы рашыліся на аматарскія фатаграфіі, якія дасылалі нам людзі з розных куткоў Еўропы, каб паказаць, як ставіліся такія ўказальнікі ў васьмідзесятых гадах і ставяцца зараз у розных краінах, — заявіў Дамян Гуч, старшыня Саюза нямецкай моладзі ў Польшчы, які абвёў прысутных па выстаўцы, размешчанай на музейных калідорах. Звярнуў ён увагу на асаблівасці розных месц у Аўстрыі, Нямеччыне, Славакіі, Венгрыі, Румыніі і іншых краінах, дзе можна ўбачыць указальнікі на акраінах мясцовасцей і шыльды на ўстановах з назвамі вёсак і гарадоў на дзвюх або і трох мовах.

— У мясцовасцях, дзе жывуць немцы, указальнікі з двухмоўнымі назвамі (адна на нямецкай) мы ўспрымаем як фактар, якім можам ганарыцца. Мы

У час прэзентацыі фатаграфічнай выстаўкі "Двухмоўная Еўропа". На першым плане (злева направа) войт Пунскай гміны Вітальд Лішкоўскі, ляўкоўскі радны Ян Целушэцкі, намеснік старшыні Грамадска-культурнага таварыства немцаў на Шлёнску Апольскім Бернард Гайда, старшыня Беларускага саюза ў РП Яўген Вапа і (справа) расказваючы пра экспазіцыю старшыня Саюза нямецкай моладзі ў Польшчы Дамян Гуч (на заднім плане — назвы мясцовасцей на трох і дзвюх мовах на дарожных указальніках)

ўвялі двухмоўныя назвы ў пяці гмінах. Прадбачваем, што гэтым правам пакарыстаецца прынамсі 20 гмін, але права на гэта мае прынамсі 27 гмін, дзе жывуць немцы, — гаварыў Дамян Гуч.

Прысутныя звярнулі ўвагу на надпіс, дзе тая ж самая назва напісана лацінкай на румынскай і венгерскай мовах ды гражданкай на сербскай. Гэта сведчыць аб пашане і талерантнасці шматнацыянальнага мясцовага грамадства ў адносінах да сябе.

– Мы хацелі паказаць нашым самаўрадаўцам шанцы, якія дае нам, беларусам, дзяржава ў справе ўвядзення двухмоўя ў нашых гмінах. Выслалі мы запрашэнні на 5 асоб ва ўсе гміны, дзе ў час перапісу насельніцтва больш за 20% жыхароў назвала сябе беларусамі, — сказаў Ігар Лукашук, намеснік старшыні ЗБМ, які вёў мерапрыемства.

На жаль, сярод самаўрадаўцаў убачыў я толькі некалькіх нашых войтаў і бурмістра Гайнаўкі. Найчасцей прадстаўнікамі нашых гмін на семінары былі сакратары, радныя або чыноўнікі. Праўду кажучы, у час галасавання над увядзеннем двухмоўя ў паасобных гмінах голас войта, ці бурмістра не лічыцца, а толькі радных, якія могуць перагаласаваць кожную пастанову без падтрымкі войта, ці бурмістра, але на практыцы амаль усе пастановы рыхтуюцца ў нашых гмінах пад наглядам войтаў і бурмістраў.

У нашых масмедыях многа гаварылася аб магчымасці ўвядзення беларускай мовы ў гмінных установах у якасці дапаможнай у зносінах чыноўнікаў з жыхарамі і змяшчэння на ўказальніках назваў мясцовасцей на польскай і беларускай мовах. Да гэтай пары толькі гайнаўскія радныя ўвялі беларускую мову як дапаможную. Адзін з радных Беларуска-народнага выбарчага камітэта паведаміў, што прапануецца разгледзець на сесіі у Гайнаўцы праект пастановы аб указальніках на польскай і беларускай мовах. У іншых гмінах, дзе ў час перапісу насельніцтва больш чым 20% іх жыхароў назвала сябе беларусамі (у гэтым ліку знаходзяцца амаль усе гміны Гайнаўскага павета, апрача Белавежскай гміны) на гмінных сесіях дагэтуль не разглядаліся праекты пастаноў аб увядзенні беларускай мовы як дапаможнай у зносінах з жыхарамі.

– Гэтая выстаўка і семінар асабліва патрэбныя ў нашым рэгіёне, дзе затармазілася справа рэалізацыі магчымасцей, якія стварае нам закон, накіраваны да нацыянальных меншасцей, — заявіў старшыня ЗБМ Міхась Сцепанюк.

Войт Пунскай гміны Вітальд Лішкоўскі расказаў пра вельмі актыўную дзейнасць у сваёй гміне ў напрамку захавання нацыянальнай свядомасці літоўцаў і прасіў прадстаўніка Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі паскорыць працэс фінансавання ўказальнікаў у яго гміне. Гмінныя ўлады Пунска хочуць паставіць указальнікі перад турыстычным сезонам. Такім чынам спадзяюцца яны зацікавіць імі турыстаў і затрымаць іх у сваёй гміне. З такімі самымі просьбамі да міністэрства выступаюць таксама прадстаўнікі дзвюх кашубскіх гмін. Немцы ў час семінара не скрывалі, што турыстычны аспект быў для іх вельмі важным, калі рашаліся ўстанавіць шыдьды з нямецкімі назвамі мясцовасцей. Можа ёсць яшчэ шанц паставіць перад турыстычным сезонам 2009 года ўказальнікі з надпісам "Гайнаўка" (у горадзе ўведзена ўжо беларуская мова як дапамож-працяг \$\tilde{g} 10

Нашых Чытачоў,

віншуем са святам Ражджаства Хрыстовага

Калядныя сустрэчы з Беларуссю

Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку ў перыяд з 12 па 16 студзеня 2009 г. арганізуе традыцыйныя "Калядныя сустрэчы з Беларуссю". Праграма сустрэч:

12 студзеня 2009 г., Беласток, 18.00: адкрыццё "Калядных сустрэч з Беларуссю" ў будынку Вышэйшай школы фінансаў і кіравання ў Беластоку (вул. Цепла, 40). Выстаўка вырабаў народнай творчасці, канцэрт гурту "Прымакі" і паказ беларускіх народных касцюмаў гуртом "Скарбніца" з Мінска.

13 студзеня 2009 г., Беласток, з 20.00 на працягу ўсёй святочнай ночы ў вясельным доме "Грацыя" (вул. Таварова, 5 В) выступленне гурту "Шкляры" (Беларусь) і паказ беларускіх народных касцюмаў гуртом "Скарбніца" з Мінска.

14 студзеня 2009 г., Бельск-Падляшскі, у беларускім ліцэі: майстаркласы па вышыванню, пляценню з лазы, саломкі. У Бельскім доме культуры: паказ беларускіх народных касцюмаў гуртом "Скарбніца" з Мінска і выступленне мясцовых калектываў.

15 студзеня 2009 г., Гайнаўка: у **беларускім ліцэі**: майстар-класы па вышыванню, пляценню з лазы, саломкі. У Беларускім музеі і цэнтры культуры: паказ беларускіх народных касцюмаў гуртом "Скарбніца" з Мінска і выступленне мясцовых калектываў.

16 студзеня 2009 г., Гарадок, у школе: майстар-класы па вышыванню, пляценню з лазы, саломкі, у гмінным асяродку культуры: паказ беларускіх народных касцюмаў гуртом "Скарбніца" з Мінска.

Інфармацыйны патранат над мерапрыемствам узялі тыднёвік "Ніва" і Радыё Рацыя.

З надзеямі на лепшае

Мінуў яшчэ адзін год. Аматары гучных назваў ужо ахарактарызавалі яго як год

сусветнага фінансавага крызісу. Кажуць, што высакосныя гады больш за усё нясуць бяды. Прынамсі, так сцвярджаюць сухія статыстыкі.

Можа яно і праўда, што менавіта высакосныя гады больш праблемныя, і надзеі на лепшае трэба ўскладаць на невысакосныя. Ды толькі тая праўда не для Беларусі. Бо ў нас, ужо трыста гадоў запар, калі ацэньваць аб'ёмам бед і здрады, што ні год — то абавязкова высакосны (за вельмі рэдкім выключэннем). Так што нам, беларусам, ужо можна было і прывыкнуць да праблем агульнанацыянальнага характару.

Ды многія ўжо і прызвычаіліся. Таму, хіба, падымаючы 31 снежня ў 12 гадзін кілішак у гонар прыходу Новага года, людзі жадаюць сабе і блізкім асабістых поспехаў, спадзяюцца толькі на сябе, і аніяк уласныя ўдачы не звязваюць са сваёй дзяржавай. Неяк вельмі па-беларуску атрымліваецца — дзяржава жыве сама па сабе, а людзі — самі па сабе.

Вось толькі ў гэтай "гармоніі" часамі робяцца перапынкі па ініцыятыве дзяржавы (ці больш дакладна будзе сказаць не дзяржавы ў яе гістарычным і палітычным разуменні, а па ініцыятыве існай дзяржаўнай улады). Перапынкі робяцца нядоўгія, пераважна на час выбарчага працэсу. Тады трэба адных людзей заангажаваць да працы на выбарах, іншых прымусіць прыйсці і выканаць свой грамадзянскі абавязак ды прагаласаваць. І тыя, і другія робяць гэта з неахвотай, бо на выбары спадзяюцца яшчэ менш, чым на дзяржаву. Але ўсё адно гэта робяць. І гэта таксама цалкам па-нашаму.

У 2008 годзе выбары таксама былі, у парламент. Скончыліся так, як і павінны былі скончыцца. У Палату Прадстаўнікоў Рэспублікі Беларусь не патрапіла ні аднаго апазіцыянера, хоць некаторыя з іх былі перакананы, што ўлада іх прапусціць і яны стануць дэпутатамі парламента, якога самі не прызнаюць. Спадзяванні ў тых апазіцыянераў былі на нібыта існуючыя дамовы нашай улады з Захадам. Але ці дамовы былі кепскія, ці іх увогуле не існавала, толькі апазіцыя засталася апазіцыяй, і ўлада працягвае з ёй весці "перамовы"

праз сваіх міліцыянтаў і КГБэшнікаў. Зрэшты, і гэтую няўдачу можна спісаць на тое, што выбары ў Беларусі ўспрымаюцца як адна з агульнанацыянальных праблем.

А ўлада ў мінулым годзе сапраўды як ніколі шмат размаўляла з Захадам. Нават канфлікт з амерыканскай амбасадай, які на пачатку 2008 года здавалася зойдзе ў тупік, неяк удалося залагодзіць і нават дамагчыся адмены эканамічных санкцый. Прытым беларуская ўлада не паступілася практычна нічым. Хіба што толькі палітычных вязняў паадпускала.

Ну то дзякуй і за гэта.

Размовы ў мінулым годзе вяліся не толькі з Захадам. Пакуль там Міжнародны валютны банк думае ці даваць Беларусі крэдыт, Расія грошы ўжо пазычыла. Ды рускім і беларуская ўлада саступак нарабіла больш, чым Захаду. І дамову пра сумесную супрацьпаветраную абарону падпісала, і паабяцала разгледзець пытанне пра прызнанне акупаваных Расіяй грузінскіх тэрыторый. Але што тут зробіш. Расія для нас спрадвеку была і ёсць яшчэ адной агульнанацыянальнай праблемай.

Ды не толькі Расія. Але яшчэ, калі паслухаць выступы прадстаўнікоў нашай улады, гэта і зменлівая кан'юктура рынку, і неразуменне Захадам нашага "ўнікальнага" шляху развіцця, і недатрымоўванне дамоўленасцей Усходам, ды яшчэ цэлы спіс розных рэчаў, уключаючы зіму, вясну, лета і восень.

Вось чаго беларусы так і не ўсвядомілі як сапраўдную агульнанацыянальную праблему, дык гэта хіба што чарнобыльскай атамнай катастрофы. Хіба таму ўлада надумалася збудаваць сваю АЭС. І зрабіць вырашыла гэта на практычна адзінай чыстай тэрыторыі, якая яшчэ не засыпана радыяцыйнымі элементамі. Мабыць, у нашай улады такое пачуццё справядлівасці — калі ўсім дыхаць радыяцыяй, дык усім. А можа ў іх такі гумар. Хто іх ведае? Застаецца толькі спадзявацца, што год сусветнага фінансавага крызісу ў будучым не назавуць годам прыняцця рашэння пра будаўніцтва Астравецкай АЭС.

А яшчэ хочацца спадзявацца, што 2009 год для Беларусі будзе не высакосны. Вельмі ж мала ў апошні час у нас такіх гадоў. І пажадаць, каб усё келскае засталося ў старым годзе, а ў новы перайшло толькі добрае.

Віктар САЗОНАЎ

Ці войт адкліча Гмінную раду?

Справа велічыні падатку і ягонай базы заўсёды выклікае ў Орлі хваляванні— спярша на пасяджэнні Гміннай рады, а пасля і ў грамадстве. Але тое, што здарылася на апошняй сесіі, яшчэ пры маёй памяці не бывала, хаця я быў радным ужо пры двух войтах.

На лістападаўскай сесіі радныя большасцю галасоў панізілі прапанаваную войтам падставу з 50 на 48 злотаў, што выклікала сярдзітасць у іншых радных, асабліва ў войта Пятра Сэльвесюка; гэта дзіўна, бо яшчэ дзень раней — на супольным пасяджэнні дзвюх камісій Рады — войт публічна шматразова гарантаваў, што пакорліва прыме кожнае рашэнне радных.

На камісіі войт прапанаваў 50 злотаў, аргументуючы, што ў канцы кадэнцыі ніхто з жыхароў і так не будзе помніць, якія былі падаткавыя стаўкі ў паасобных гадах, а ў памяці застануцца толькі заслугі радных для сваіх вёсак.

Што, затым, схіліла радных, дагэтуль заўсёды згодных з войтам, да ніжэйшай стаўкі? Многія радныя гаварылі, што на працягу года прыходзілася ім наслухацца ад людзей непрыемных папрокаў менавіта за надта вялікія падаткі. Я сам заўважаю, што насельніцтва пастарэла, што многія не маюць сіл самастойна выйсці з хаты, шмат земляробаў утрымліваеццца толькі дзякуючы падтрымцы сваіх сямейных пенсіянераў. Таму не дзіўна, што пажылых ці бедных людзей не цікавіць лік інвестыцый у гміне. Вядома мне, што на радных выбаршчыкі выбіраюць неабавязкова заслужаных нейкімі інвестыцыямі людзей, але паводле прынцыпу "цішэй едзеш, далей будзеш".

Справа мела высветліцца на сесіі 19 лістапада. Старшыня арлянскай Гміннай рады Аляксандр Клін першай паставіў пад галасаванне прапанову 50 злотаў. За яе было шасцярых радных і столькі ж супраць; дзве асобы стрымаліся ад голасу. За другую прапанову— 48 злотаў— было шасцярых радных, пяцерых было супраць яе і тры асобы стрымаліся. Я прагаласаваў супраць абедзвюх прапаноў. Пасля гэтага галасавання выступіў войт Пётр Сэльвесюк, які сказаў:

— У прынцыпе

можна і так. Законнае рашэнне за Радай. Было супольнае пасяджэнне дзвюх камісій. І гэтыя два злоты розніцы — усяго гэтага не стане ў бюджэце плюс страты субвенцыі — разам будзе каля 70 тысяч злотаў. Мяне людзі ацэньваюць па-рознаму, не толькі радныя, але і выбаршчыкі. Але не можа быць так, што радны (гэта было ў адрас Мікалая Баршчэўскага — М. М.) прыходзіць і хоча ладзіць дарогі, а пасля галасуе

за найніжэйшую стаўку. Калі ласка, можам склікаць сход у Пашкоўшчыне і Тапчыкалах ды сказаць тамашнім сялянам, чаму войт не будзе ладзіць ім дарог. Гляньма, якія падаткі прыняты ў Бельску, Дубічах, Чыжах; наша гміна падобная. Трэба знайсці такую залатую мерку, каб жыхарам было добра і каб гміна развівалася. Я магу запрапанаваць і нулявыя падаткі, толькі што з гэтага атрымаецца? Спярша я сам падамся ў адстаўку, а пасля распушчу і Раду, бо я такой Рады не патрабую.

Пасля сесіі, каб высветліць свае і выбаршчыкаў сумненні пра роспуск нашай Рады, я пазваніў у беластоцкую дэлегатуру Краёвага выбарчага бюро. Выбарчы камісар Марэк Рыбнік адказаў мне:

— Магчыма, што пра роспуск Рады войт гаварыў пад уплывам вялікага хвалявання. Бо адклікаць гмінную раду могуць выключна выбаршчыкі з Арлянскай гміны і ніхто іншы. Нават суд не можа вынесці пастановы пра роспуск любой, гміннай ці гарадской, рады. Войт можа падаць у адстаўку. Рада можа прыняць падобнае рашэнне, але шляхам паасобных дабравольных адставак саміх радных.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Вачыма еўрапейца

Салідарныя

Гэта было трэцяе выданне канцэрта "Салідарныя з палякамі ў Беларусі", хоць у сваім выразе можна было адчуць, што таксама з грамадзянамі Беларусі агулам. Тэлебачнне Палё-

нія сарганізавала яго ў беластоцкім Драмтэатры імя Аляксандра Вянгеркі і транслявала яго ў прамым эфіры больш гадзіны. Тэатральная зала запоўнілася з берагамі, гарцэры збіралі грошы на дапамогу палякам з-за ўсходняй мяжы; пасля канцэрта сотня з іх паехала ў Гродна з дарамі.

Сярод гасцей можна было прыкмеціць Анжаліку Борыс, старшыню непрызнаванага дагэтуль беларускімі ўладамі Саюза палякаў Беларусі, якая прыехала са шмат-

люднай групай сяброў сваёй арганізацыі. Хвіліну да канцэрта, калі я спытўся ў яе пра шанцы на змены ў адносінах беларускіх улад да СПБ, яна сказала:

— Вядома, мы чакаем гэтых змен, асабліва таму, што датычаць яны захоўвання правоў меншасцей. Мусім яшчэ пачакаць, як гэта будзе рэалізавацца. Нам залежыць перш за ўсё на легалізацыі нашай дзейнасці.

Спасылаючыся на канцэрт дадала:

— Заўжды такі канцэрт, такая салідарнасць прыгадваюць, што ёсць таксама палякі за польскай усходняй мяжой.

Агнешка Рамашэўская-Гузы, кіраўнік Палёніі і заадно Тэлебачання БелСат, вяшчаючага на Беларусь, прызналася:

— Накірунак гэтага канцэрта сапраўды штогод той самы. Гэта напамін аб паляках у Беларусі, не толькі ў час крызісу, але і штодзень. Я думаю, што мы ўсе хочам добрых кантактаў з Беларуссю і таго, каб тая мяжа была больш пранікальнай чым дагэтуль. У рамках тае еўрапейскай сям'і якраз беларусы з'яўля-

юцца нашымі асаблівымі суседзямі.

Пры нагодзе адзначыла:

— Я хацела б, каб фактычна наступіла ацяпленне ў стасунках Польшчы з Беларуссю і стварылася поле для адкрытага грамадства. Баюся аднаго, каб тыя стасункі не абмежаваліся толькі да эканамічнага ўзроўню. Не мела б сэнсу, каб прадалі мы такія істотныя каштоўнасці як свабода слова. Не было б добра, калі б мы такога тыпу каштоўнасці страцілі за цану аднаго гандлёвага кантракта.

Канцэрт, часткова трансляваны тэлеканалам Палёнія, пачаў Кшыштаф Ярычэўскі, вакаліст культавага ўжо ў Польшчы гурту "Oddział Zamkniety", з узняцця кулака ў змагарна-віктарыянскім жәсце і воклічу "Wolna Białoruś!". Адспяваў перадавую песню сваёй групы "Так wygląda ten wasz cudny świat?". Зараз пасля калядку "Przybieżeli do Betlejem" супольна ў джазава-соўлевых рытмах выканалі зоркі польскай эстрады Юстына Стачкоўская і Мацей Мечнікоўскі. На сцэне паявіліся таксама м.інш. Катажына Цэрэквіц-

кая і Пётр Рубік. Уражанне, не толькі иудоўным, моиным голасам, але і сціплай, элегантнай апраткай выклікала Ілона Карпюк, спяваючая ў гуртах "5com5" і "Ilo&Friends" (журналістка "Hiвы"). Хваляванне, выкліканае яе песняй "Каліна", "падмацоўваў" струнны квартэт ансамбля музыкаў Пятра Дзюбка, які іграе ў Драмтэатры імя Вянгеркі. У сваю чаргу гродзенскі бард Віктар Шалкевіч, як звычайна з гітарай, выступіў з метафарычнай песняй "Святы Мікалай". Канцэрт завяршыла выкананне ўсімі ўдзельнікамі разам з дзіцячым калектывам з Гродна "Вясёлая грамадка" калядкі "Hej kolęda, kolęda".

Выйшаўшы з тэатра, я адчуваў нейкі смутак з-за такго, што такіх, з акцэнтам на салідарнасць, мастацкіх падзей (не толькі фальклорнага характару) у такім маштабе, хоць бы і медыйным, не маюць беларусы з таго і гэтага боку мяжы цяпер, у час гэтага г.зв. ацяплення стасункаў Польшчы і Беларусі.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Да 1990-х гадоў, з якімі ў сярэднюю Еўропу прыйшла незалежнасць і камерцыялізацыя, галоўнай мастацкай падзеяй года былі канцэрты і эстрадныя фестывалі. Шэрая рэчаіснасць хутчэй за ўсё спрыяла хатняй выпіўцы, чым рознага кшталту культурным падзеям. Аднак эстрадных зорак у тыя часы было шмат, гонкі за папулярнасць былі вельмі хуткімі, а некаторыя "міжнародныя" прозвішчы засталіся ў памяці да сёння. Гэта ўсё дзякуючы падтрымцы медыяў і ўлады для вялікіх фэстаў, песенных конкурсаў, на якіх залацістымі галасамі рэкламаваліся прымадонны і іншыя спявачкі, выконваючы шлягеры пра любоў. Кшталт музычнага рынку ў такіх краінах як Польшча ці Чэхія зараз нашмат памяняўся, але ў сентыментальных краінах усходняй Еўропы афіцыйныя медыі надалей жывуць сваёй эстрадай, якая гуляе ў канцэртных залах не толькі з вышэйшымі пластамі грамадства, але і па загадзе зверху сустракаецца з працоўнымі ў час жніва ці пры іншых нагодах, выцякаючых з земляробчага календара. Свойска і калярова! Столькі колераў было таксама ў беларускіх душах у час канцэрта "З любоўю з Беларусі", які запрапанавала беларускае Агульнанацыянальнае тэлебачанне супольна з Пасольствам Рэспублікі Беларусь публіцы ў Варшаве.

— Ідзе пацяпленне адносін між Польшчай і Беларуссю, таму і ў плане культурніцкіх падзей развіваем супрацоўніцтва, — кажуць арганізатары канцэрта.

Слухачам сярэдняга і старэйшага пакаленняў такі канцэрт — бальзам на душу. Яны ўзгадоўваліся на такіх мерапрыемствах і наогул зусім не разумеюць альтэрнатыўнай, сучаснай музычнай сцэны ў Польшчы ці Беларусі. Найчасцей любім тое, што добра ведаем. Таму і ў варшаўскай Зале кангрэсаў з'явілася болей дзвюх тысяч слухачоў з розных раёнаў Польшчы. Аўтобусамі, якія аплаціў Культурны цэнтр Беларусі ў Польшчы, даехалі на канцэрт беластачане, гайнавяне, бяльшчане ці гданьшчане. Сваім транспартам дабраліся таксама гледачы з Белай-Падляшскай, Любліна ці Зялёнай Гуры — з гарадоў, у якіх таксама пры розных нагодах выступаюць беларускія выканаўцы. Такім чынам у крэслах села не так і шмат жыхароў Варшавы, якіх чакала яшчэ пару соцень свабодных месц. Цікава, што аднак на адкрытую плошчу пры нагодзе канцэрта "Салідарныя з Беларуссю" прыходзяць тысячы варшавякаў. Можа гэта таму, што канцэрт "З любоўю з Беларусі" накіраваны быў да канкрэтных, запрошаных слухачоў, якімі з'яўляліся не толькі прыезджыя, а, мабыць, перш за ўсё запрошаныя палітыкі і паслы дружалюбных краін. У натоўпе прамільгнулі таксама твары маіх беларускіх і польскіх сяброў, якія пражываюць у Варшаве, а якіх сюды прыцягнула цікавасць.

— Маім бацькам здараецца глядзець на беларускіх ці расейскіх тэлеканалах падобныя канцэрты, — сказаў мне сябра. — Калі з'явілася

лі, а не рабілі выгляд. Праўда, у Польшчы таксама быў перыяд, калі большасць выканаўцаў адыгрывала сваю ролю на сцэне пры дапамозе плэйбека, зараз аднак высока ацэньваецца жывы выступ. Беларуская эстрада, здаецца, толькі што дачакалася моманту захаплення тым жа плэйбекам. Шкада, бо нават я, хаця не вельмі люблю беларускую папулярную музыку, вельмі чакала, каб пабачыць гэты паўсюль вядомы прафесіяналізм, якім захапляліся таксама польскія музыкі.

Падляшскія "Прымакі" на сцэне супольна з беларускімі "Сябрамі"

нагода, то і мне захацелася паглядзець ужывую такі канцэрт.

Народнымі артыстамі прызнаюць тых, якія супадаюць з плэйбекам, а тыя, якія крыху побач,

— Я зусім нядаўна са сваім гуртом "Чырвоныя гітары" пабываў на адным з конкурсаў у Беларусі, дзе сядзеў у журы і прызнаюся, што рассудзіць, хто з'яўляецца там най-

Польскі гурт "Чырвоныя гітары" з Аляксандрам Ціхановічам і Ядвігай Паплаўскай

становяцца толькі заслужанымі артыстамі, — пажартаваў нядаўна з эстрадных зорак вядомы вечна добрым гумарам і з'едлівымі анекдотамі Віктар Шалкевіч. Гэты жарт не ўзяўся знікуль. Так склалася, што сустрэліся мы з Віктарам на беластоцкім канцэрце "Салідарныя з палякамі на Беларусі", дзе спявалі перад усім польскія зоркі, спявалі перад усім польскія зоркі, спява-

лепшым выканаўцам, было б вельмі цяжка, там няма слабых бакоў, — сказаў мне Ежы Скшыпчык, бубнач "Чырвоных гітар".

Канцэрт у Варшаве гэта сапраўдная калекцыя цудоўных галасоў, але, на маю думку, сустракаючыся з польскай публікай наогул на адну-дзве песні, можна было паказаць пашану жывым выкананнем, чаго

жадаю музыкам на будучыню. Бо нават мне было неяк сорамна, калі мужчына, які сядзеў побач, не пляснуў у рукі ні адзін раз, бо проста не хацелася яму на гэта ўсё глядзець, а ведаю, што прыехаў з вялікай цікавасці.

Занесці сэрца

— Што мы можам? Можам толькі паказаць як любім Беларусь і сваіх суседзяў, — кажа перад канцэртам Іна Афанасьева.

Анатоль Ярмоленка дадае:

— Мы наогул мала пра сябе ведаем, а мы, беларусы, таксама жывём, працуем, спяваем. Гэта трэба паказаць польскім суседзям, якіх мы вельмі любім.

Шмат слоў пра сяброўства прагучала перад і ў час канцэрта. І праўда, на сцэне паявіліся беларускія зоркі, але таксама маладыя беларускія ды польскія выканаўцы, невядомыя абодвум публікам. Арганізатар паказаў сапраўднае сцэнічнае супрацоўніцтва таленавітых маладых людзей, але ўсё ж такі далёка было яшчэ да еўрапейскага ўзроўню канцэртаў. Аднак думаю, што беларусы маюць яшчэ час, бо ніхто не чакае ад іх зразу рэвалюцыі, так музычнай, як і арганізацыйнай. Самае, як мне здаецца, важнае — гэта мова канцэрта. Па-за пару сказамі на расейскай мове, якія здарыліся маладому паляку і Ірыне Дарафеевай (думаю ад эмоцыі або прывычкі), увесь канцэрт прайшоў на беларускай мове. Асабліва захапляў узровень польскіх вакалістаў, якія ўклалі шмат працы ў вымаўленне беларускіх тэкстаў. Гледзячы з дыстанцыі, застаўляе задумацца факт выканання канцэрта на беларускай мове. Але калі глянуць шырэй на справу — як паказаць у час канцэрта адметнасць беларускай краіны і беларускіх выкананняў? Калі б беларуская мова толькі здаралася б, а часцей выкарыстоўвалася б расейская, магло б аказацца, што Беларусь некаторым блытаецца з Расеяй, а не такая была мэта. У выніку перадуманага падыходу да прамоцыі Беларусі ў суседніх краінах беларуская мова аказваецца самым лепшым экспартным, рэкламным таварам, як непрыстойна гэта гуча-

Важна, што канцэрт адбыўся, а некаторыя шмат пры гэтай нагодзе навучыліся. Сярод іх музыкі, якія пабачылі, што польскую публіку не так лёгка захапіць і проста падкупіць адным заклікам. Іншыя пабачылі таксама, што з двух польскіх сцяжкоў можна скласці адзін, бел-чырвона-белы, магчыма бліжэйшы не толькі палякам.

Вуліцы з новым абліччам

Белавежа, якую з году ў год наведвае штораз больш турыстаў, не можа пахваліцца добрым станам сваіх вуліц. Ужо многімі гадамі чарговыя, так мясцовыя, як і павятовыя ўлады стараюцца прыдбаць грошы на іх рамонт, але ўсё неяк не атрымліваецца. Аднак Белавежская гміна не апускае рук і стараецца прывесці да належнага выгляду хаця б бакавыя вуліцы, якія дагэтуль не мелі нават асфальту.

І, вось, у 2008 годзе ўдалося перабудаваць і мадэрнізаваць чатыры такія вуліцы: Завулак Руднікоў, Польную, Паўднёвую і ген. Міхала Полеха. Працы на двух першых вуліцах распачаліся ў верасні, на апошніх — у кастрычніку. Выконвала іх Дарожна-маставое прадпрыемства "Макс-Буд" з Бельска-Падляшскага. Былі пракладзены бардзюры, тратуары (толькі на адным баку вуліц), брусчатка на пад'ездах, а маставыя пакрылі асфальтам. Працы закончыліся ў першыя дні снежня 2008 года.

Жыхары адноўленых вуліц проста не могуць нацешыцца сваім шчасцем. Гавораць: нарэшце і мы ўвайшлі ў XXI стагоддзе. Трэба тут дабавіць і тое, што пры двух адноўленых вуліцах знаходзяцца агратурыстычныя кватэры, а пры адной — нават пансіён. Цяпер не будзе сорамна перад турыстамі, якія, каб дабрацца ў кватэру ці пансіён, былі вымушаны запэцкаць або замачыць абутак.

Пётр БАЙКО

Крызіс спасціг чыгунку

У снежні мінулага года ў Чаромсе праводзілася мадэрнізацыя галоўнага чыгуначнага пераезда. Дагэтуль шлагбаўмы закрываў чыгуначны майстар. Пазменна працавала на ім пяць рабочых. Зараз дзяжурны распарадчык карыстаецца маніторам і праз устаноўленыя на пераездзе фотакамеры сочыць за рухам і перад надыходам цягніка закрывае шлагбаўмы. Ліквідуюцца пасты дарожных майстроў на пераездах у Гайнаўцы і Бельску-Падляшскім. Людзей заступае тэхніка. Пры нагодзе мадэрнізацыі паставілі святлафоры на не ахоўваемым пераездзе на краёвай дарозе Кляшчэлі — пагранпераход Полаўцы - Пяшчатка (за могільнікам на сядлецкім пуці). Невядома чаму не ўстанавілі такой сігналізацыі перад пераездам за старым універмагам. Гэта небяспечнае месца для дарожнага руху. Варта прыгадаць, што тут калісьці ў дарожнай аварыі загінуў жыхар вёскі Беразышчы. Мадэрнізацыя чыгуначнай лініі дазволіць Гайнаўскаму аддзяленню інфраструктуры зэканоміць на трынаццаці штатах рабочых некалькі тысяч злотых. Які лёс спаткае людзей, цяжка сказаць. Гаворка ідзе аб службовым перамяшчэнні ў Беласток, мабыць там людзей не хапае. але аб гэтым начальства рашае.

(YC**)**

Падзяка

Дзякуем усім нашым Чытачам і ўстановам, якія павіншавалі нас са Святамі Ражджаства Хрыстовага і Новым Годам рэдакцыя

На грамадскай мяжы

Тэкст і фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

Разам з заняпадам чыгуначнага пасажырскага транспарту ў нашым старонні штораз складаней дабірацца з Беластока на поўдзень ваяводства ў ранішні час, да таго ж найранейшы беластоцкі аўтобус завітвае ў Сямятычы пад дзевятую гадзіну, калі ўсялякі транспарт у глыбінку з тамашняга павятовага цэнтра ўжо ў адпачынку пасля ранішняга пад'ёму. Таму і давялося мне адпраўным пунктам выбраць Гайнаўку і ў напрамку Сямятыч калясіць на рэйкавым аўтобусе, які прадаўжае традыцыю колішняга начнога поезда, у гайнаўскім народзе названага калісь "варшавякам". Цяпер гэтая машына не адпраўляецца з Гайнаўкі пасярод ночы, як гэта было даўней, але на досвітку, калі пра такую пару сутак можна гаварыць у зімовую пару.

Пакінуў я ўтульны поезд на станцыі Нурэц, якая знаходзіцца ў цэнтры гміннай мясцовасці Нурэц-Станцыя. (Прыпынак каля вёскі Нурэц нехта назваў Новым Нурцом, хаця вёска Нурэц старэйшая за вёску Нурэц-Станцыя.) Прызнаюся, што мне пашанцавала, бо зараз па шостай гадзіне раніцы вулічныя ліхтары яшчэ гарэлі і не было мне вялікага клопату з не надта знаёмай мне мясцовасцю. Мясцовасць тая пачынала ўжо будзіцца да штодзённага свайго рытму жыцця, які зараз задаюць галоўным чынам пенсіянеры, расходваючы свае грошы ў крамах. Вось і тыя малалікія крамы пачыналі прымаць новы тавар. Вось пры адной з іх запынілася групка мужчын, каб абмяняцца сваімі важнымі навінамі і пры нагодзе падзяліцца з акружаючым светам араматам тытунёвага дыму. Дзе-нідзе адзываліся сабакі, якім таксама важна выказаць свае меркаванні наконт новага дня, а на канцы мясцовасці адазваўся нават певень, заспяваўшы, што яшчэ не ўсе купляюць яйкі ў краме.

За рысай Нурца-Станцыі перасталі паказваць дарогу электрычныя ліхтары, але ўжо сонечныя прамяні настолькі прадзеріся праз раннюю атмасферу, што выхад з вёскі не быў пападаннем у цёмны лес. А вёска Нурэц-Станцыя ад паўднёвага боку і мяжуе з немаладым лесам. Гэты лес, як мне паказалася, вырас калісь на грамадскай мяжы, якая раздзяляла наваколле Мілейчыч ды Сямятыч ад наваколля Высокага. Устаноўленая пасля вайны дзяржаўная граніца рассекла грамадскую прастору вакол Высокага, пакідаючы навакольныя вёскі — Клюковічы, Літвінавічы, Вычулкі, Вілінава, Такары ці Вэрпаль — без горада, а Высокае — без вёсак; у выніку савецкае Высокае страціла раённы ранг. Ды і асірацелыя вёскі з польскага боку мяжы трэба было некуды прычапіць — да гміны ў гарнізонным калісь Нурцы.

Выходжу ў вёску Барысаўшчына, што размясцілася на своеасаблівай паляне сярод лесу. У ліку першых пабудоў паказваюцца там дзве аборы, ад якіх не чутна ніякай жывёлы. Вясковыя сядзібы больш нагадваюць хутары чым рэгулярную вёску. Хаты там не надта імпазантныя, адно на паўднёвым канцы паляны відаць большы сялянскі комплекс.

Маю ўвагу прыцягвае абгароджаны металічнай сеткай палетак, вакол якога стаяць слупы, усе завершаныя пустымі ўжо стрыжнямі адліхтароў. Металічную агароджу суправаджаюць пасаджаныя ўздоўж яе мо трыццацігадовыя бярозкі. Загад-

ро ў напрамку хлява — чакаў я, пакуль ён вернецца на панадворак, але заміж яго навонкі даходзілі свіныя квікі ды гаспадаровы стандартныя маральныя характарыстыкі той гукавіцы, якая выпарасіла ягонае свінчо на свет; не дачакаўшыся свінавода, падаўся я далей.

Зараз паказалася хата, перад якой у садочку красаваўся своеасаблівы Ноеў каўчэг: былі там натуральнай велічыні мадэлі воза і саней, студні

Святліца ў Вэрпалі

кавы палетак акуратна ўзараны і з берагу яго стаіць пусты будынак нейкай былой канторы...

Захацелася мне разгадаць тайну гэтага палетка, бо падаўся ён мне рэліктам нейкай ранейшай вясковай базы, якой агароджаную плошчу нехта заараў. Але ў зімовы ранак складана збіраць інфармацыю на нашых цяперашніх вёсках. За супрацьлеглым плотам спраўлялі свой канцэрт сабакі, бегаючы па іхняй сцэне-панадворку быццам некато-

з калодзежам, выкананыя з калкоў, бярозавы конь і такі ж статак аленей. Неўзабаве паказалася і гаспадыня гарадскога выгляду, у якой я нарэшце даведаўся, што на незвычаўным палетку была калісь эскаэраўская база, з "цэпеэнам" нават, на якой цяпер гаспадарыць фермер, што жыве ў вялікім доме пад лесам. А ў колішніх аборах, што з боку Нурца-Станцыі, трымае ён корм.

Ранняя вандроўка побач вясковых традыцыйных хат дазваляе прыга-

Вуліца ў Вілінаве

рыя найбольш гітавыя цяперашнія кудлатыя спевакі. Чарговая хата паказалася мне перспектыўнай, запрашалі ў яе адкрытыя вонкавыя дзверы. Але калі я наблізіўся ў яе напрамку, праз тыя дзверы паказаліся прабелы ў чарапіцы — значыць хата пустая, адно вецер па ёй гуляе; і мураванка побач яе таксама паказалася бязлюднай. Падаўся я пясчана-жвіровай дарогай-вуліцай у напрамку чарговых сяліб. З адной хаты паказалася мужчынская постаць, але, пабачыўшы незнаёмца, зараз схавалася за дзверы. На іншым панадворку таксама мужчына нёс вяддаць крыху даўніны, з якою ў горадзе не прыходзіцца мець дачынення. Вось у дыме з адной з хат пачуў я пах спальванай у печцы маладой хваіны, пах дыму ад засушаных іголак. Быў жа яшчэ не так даўно час, калі ў вясковыя печы быў завітаў вугаль — асноўнае паліва ў геркаўскай Польшчы. Не ведаю, ці то патрабаванні экалогіі, ці то можа блізкасць лесу паўплывала на прымяненне ў вясковых печках араматычнага і хіба здаровага — без серных прымясей — сасновага голля.

У бок Вэрпаля пайшоў я наўгад, праз лес, у якім здзівіла мяне адносна многа дубоў. Лес той таксама старэйшы, таксама адмяжоўваў мясцовыя грамадскасці. У лесе тым вядзецца крыху ляснога гаспадарання, не надта напорыстага, бо крыху гаспадарыць і прырода.

Даволі рашуча заглядае прырода ў Вэрпаль, бо маладыя сосны паволі акружаюць першы будынак, што з боку Барысаўшчыны. На будынку шыльда, на якой ледзь-ледзь відаць надпіс, што гэта святліца. З другога боку пясчанай спачатку вуліцы відаць чарговыя лесанасаджэнні. Будынак крамы ў Вэрпалі гэтаксама не ўжываецца, як і тамашняя святліца, варта, аднак, падкрэсліць, што збудаванні не знішчаныя, цэлыя, адно сцены крамы паслужылі своеасаблівымі банэрамі балельшчыкам беластоцкай футбольнай візіткі.

Хаты ў Вэрпалі традыцыйныя, драўляныя і мураваныя, але новых няма. Не бачна тут таксама вялікатаварных гаспадарак; відаць, што вёска згортваецца. На вуліцы, апрача пачатковай жвіроўкі, брук. Ды і па вывадных крыжах відаць, у якім напрамку хіліцца Вэрпаль. Вось каталіцкі крыж амаль зусім зарос бэзам, затое праваслаўныя крыжы задбаныя, упрыгожаныя штучнымі

рання, але вёска выглядае жывучай і задбанай. Не хадзіў я па цэлым Вілінаве, адно крыху побач перасячэння вуліцы з дарогаю з Вэрпаля ў мясцовасць, названую на картах Катэркай. І вось недалёка гэтага скрыжавання працуюць дзве крамы, ёсць вясковы дом культуры, па вуліцы пакладзены еўратратуары— з невялікіх бетонных брускоў. І хаты ў Вілінаве задбаныя— проста любата тут.

Гэтак з вуліцы. А за вуліцай, быццам сарамліва прыхаваны, на загуменні стаіць пакінуты будынак пункту прыёму малака. Акурат у мой час з поля ішла пажылая жанчына і я спытаў яе пра гэты пункт. Аказваецца, што не працуе ён ужо некалькі гадоў. Людзі ў вёсцы трымаюць крыху кароў, але малака нікуды не здаюць, самі яго скарыстоўваюць. Калісь было больш кароў у Вілінаве, але калі закрылі пункт прыёму малака, то сяляне пазбыліся і сваіх кароў...

Паміж Вілінавам і Катэркай жвіроўка, на якой не відаць слядоў вялікага руху. Уся дарога пралягае праз лес, якому будзе каля шасцідзесяці гадоў. Відавочна яшчэ ў ваенны час былі тут палі, а пасля вайны, мабыць, не стала ім гаспадароў

Кладка да такароўскай царквы

кветкамі, абведзены памаляванай і зямелькай занялася прырода, а мо агароджай, а перад імі пастаўлены і чалавек-ляснік... У гэтым лесе маю ўвагу прыцягнуў звычайны труб. Ці гэтакая дбайнасць не вынікае часам з патрэбы частага карыстання гэтым месцам?..

У невялікай адлегласці за Вэрпалем могілкі з невялікай каплічкай, а яшчэ крыху далей, ужо ў межах вёскі Анусін, царква, якая лічыцца храмам Тэлятыцкага прыхода. Пабудаваная сто пяць гадоў таму царква прыемна цешыць вока вонкавым выглядам — кшталтам і дбайна дагледжанай шалёўкай. Таксама ўражвае агароджа, хаця яна ўжо іншага дызайну — гэта цэментны плот з пышнай брамай перад уваходам у царкву. Брама — як з-пад іголкі, мабыць завершаная ў мінаючым годзе. Крыху далей, у нейкіх ста метрах ад царквы, побач моста на кволай тут яшчэ рачулцы Пульве, пабудавана кладка з камернай каплічкай для асвячэння вады. Па ўсіх гэтых аб'ектах відаць, што ў Тэлятыцкім прыходзе добры гаспадар...

Кіруюся жвіроўкай у бок Вілінава, якая на мяжы Нурэцкай і Мельніцкай гмін становіцца асфальтоўкай. Побач дарогі шмат нестарога лесу, мо трыццацігадовага і такім чынам сама вёска Вілінава бачыцца на абшырнай паляне. Не бачна на палях нейкіх сучасных форм гаспада-

і зямелькай занялася прырода, а мо і чалавек-ляснік... У гэтым лесе маю ўвагу прыцягнуў звычайны ўсходні драўляны крыж, а мо не так ён, бо такіх крыжоў побач нашых дарог шмат, але надпіс на яго перакладзіне. Вось яго змест: "NX ЦИ". Пра што гэты надпіс сведчыць? Ён сведчыць пра шматкультурнасць, пра праніканне на гэтай зямлі розных культур, розных моў, розных алфавітаў.

Мясцовасць Катэрка гэта дзве ці тры хаты, але не яна мэтай майго падарожжа. Кіруюся на ўсход, у напрамку дзяржаўнай мяжы, дарогай, якая калісь бачылася як камунікацыя з Варшавы на Крэсы. І два кіламетры ад згаданай Катэркі паказваецца шлагбаўм, а перад шлагбаўмам машына з пагранічнікамі, з якімі ў такіх выпадках прыходзіцца наладзіць гутарку. Шлагбаўм, што ўпапярок шашы, гэта яшчэ не граніца, граніцу відаць далей, дзе шаша перагароджана высокай брамай. Пытаю пагранічнікаў, ці магу туды падысці, але яны паведамляюць, што для гэтага патрэбны дазвол з беластоцкай іх камендатуры, што самавольнае набліжэнне да мяжы можа выклікаць нават дыпламатычную рэакцыю з беларускага боку. Ну, і нечага дзівавацца, гэта ж мяжа паміж Еўрасаюзам і яго дзіцца. Гэта вельмі прыгожы выраб думкі і рук чалавечых. Была яна ўзведзена амаль сто гадоў таму, у 1912 годзе, як філіяльная царкоўка Такароўскага прыхода. Праведзеная пасля другой сусветнай вайны дзяржаўная граніца не толькі рассякла тэрыторыю былога Высокаўскага раёна — яна пралягла пасярэдзіне вёскі Такары, раздзяляючы гэтую вялікую вёску на дзве часці. У выніку галоўная прыхадская царква Такароўскага прыхода асталася ў Савецкім Саюзе, а філіяльная апынулася на польскім баку дзяржаўнай мяжы. Такім чынам гэтая царкоўка атрымала павышэнне ў ранг прыхадской для "польскага" Такароўскага прыхода, які зараз ахоплівае тры вёскі: Такары, Вілінава і Клюковічы. І прыхадскія могілкі асталіся на савецкім баку, таму з польскага боку былі закладзены могілкі ва ўрочышчы Катэрка,

вонкавым акружэннем. І самае хі-

ба галоўнае, гэта мяжа паміж агрэ-

сіўным, як гэта старэйшае тутэйшае

пакаленне зубрыла многімі гадамі,

Паўночнаатлантычным пактам

і свабодалюбівай рэштай свету. Та-

ды і не дзівота, што беларускі бок

мог бы палічыць маё набліжэнне да

мяжы як нейкую агрэсіўную права-

кацыю супраць міралюбівых сіла-

вых структур Рэспублікі Беларусь.

з цікавасці да аховы дзяржаўнай на-

таўскай мяжы, але каб пабачыць

царкоўку, якая акурат там знахо-

Заглянуў жа я ў тое месца не

Агульна кажучы, царква — на каменным падмурку — стаіць у балоце, значыць на вельмі грузкім грунце. Калі я хадзіў вакол яе, побач пастаўленых там дзесяткаў ахвярных крыжоў, дык я хадзіў літаральна па вадзе, якою быў насычаны тамашні грунт. Нечаму дзівавацца сюды ж сягае Палессе, балоты гэтага дрыгвяністага рэгіёна. Вось ад адмысловай асфальтавай дарогі, што вядзе ад згаданай раней "крэсавай" шашы побач царквы ў бок польскай часткі вёскі Такары, да царквы пракладзена салідная кладка, каб прайсці ў царкву над акружаючым яе балотам.

недалёка царкоўкі; выглядаюць яны

вельмі акуратна.

Сама вёска Такары адлеглая ад сваёй намінальнай царквы на два кіламетры. Нягледзячы на рассячэнне яе мяжой, гэта яшчэ даволі разлеглая вёска. У яе цэнтры, адкуль выходзіць дарога ў Катэрку, стаіць будынак былой школы. Жанчына, якую я спаткаў побач будынка, паведаміла мне, што навучанне там спынілася нейкія два-тры гады таму, а цяпер будынак выкарыстоўваецца ў начлежных мэтах. Сама вёска не так задбаная як недалёкае Вілінава, выглядае больш панура. У заходнім канцы Такароў стаіць драўляны касцёл, узведзены ў 1934-35 гадах у падкарпацкім стылі; каталіцкая парафія была тут заснавана ў 1919 годзе.

Пачаў я з камунікацыі і на камунікацыі выпадае завяршыць, бо ж пешаходу патрэбныя яшчэ і сродкі масавага транспарту. З Такароў вяртаўся я ў Сямятычы на пэкаэсаўскім аўтобусе. Усю дарогу быў я адзіным пасажырам. Бо ж той вечаровы аўтобус з Сямятыч у Вілінава і назад курсіруе мабыць толькі на тое, каб завезці ў вёскі тых сялян, што працуюць у горадзе; вяскоўцы ў горад у той час не едупь.

Як гарохам аб сцяну

Васіль Сакоўскі ў "Ніве" № 49 ад 7 лістапада 2008 г. у артыкуле "Нашы справы і людзі" ацаніў паасобку журналістаў "Нівы" і карэспандэнтаў. Напісаў Васіль і пра мяне, што я займаюся свецкімі і духоўнымі справамі — дзе дарогу падправіць, кудою пусціць аўтобус, дзе пабудаваць капліцу... Ды што з таго, што я пішу, калі нашы свецкія і духоўныя ўлады не бяруць таго ў галаву і ніхто на мой артыкул ці допіс не адгукнецца, не скажа дзякуй, а толькі пішы, пішы — папера ўсё вытрымае!

Бывала, калісь, у сямідзесятыя, калі працаваў у "Ніве" Янка Целушэцкі і быў ён адказны за крытыку, у той час усе ўстановы былі абавязаны даць адказ на крытычныя заўвагі журналістаў і карэспандэнтаў, і тыя іх адказы друкаваліся ў "Ніве". Бывала, што я некалі не згаджаўся на адказ на мой допіс і даваў адказ на адказ...

Дарогі як не рамантавалі, так і не рамантуюць. Аўтобус ПКС як адмянілі, так і не пускаюць, хоць дэлегацыя прадстаўнікоў вёскі Бялкі абтаўкла парогі ў войта, была таксама ў Маршалкоўскай управе. Ніхто з духоўнай улады не адгукнуўся, каб увекавечыць месца нараджэння а. Уладзіміра Дарашкевіча, пазнейшага мітрапаліта Варшаўскага і ўсяе Польшчы Васілія — там асталіся толькі падмуркі, калодзеж роўны з зямлёю, што можаш туды ўваліцца, ліпы ды вербы, а на хацішчы расце пустазелле...

Вось, і так мае словы адбіваюцца ад чыноўнікаў як гарох аб сцяну. Калісьці, калі штосьці дрэннае рабілася ва ўстанове ці ў прадпрыемстве, то можна было зайсці ў камітэт ПАРП, а там ужо клапаціліся, каб навесці парадак.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Дбаюць пра вясковыя сваятліцы

У Нараўчанскай гміне дзейнічае даволі многа вясковых святліц і гмінныя ўлады належна дбаюць аб іх.

Сёлета адрамантавалі святліцы ў Гушчэвіне, Масеве, Міклашэве, Міхнаўцы і ў Тарнопалі. Новыя дахі атрымалі клубы ў Міхнаўцы, Міклашэве і ў Тарнопалі, а падлогі — у Гушчэвіне і ў Міклашэве. Амаль у кожнай святліцы ёсць каміны, якія ў апошні час сталі модныя. Але, вядома, яны перш-наперш служаць не толькі для настрою, але і ацяпляння памяшканняў. Таму і вельмі прыдатныя цяпер, зімою.

Янка ЦЕЛУШЭЦКІ

<u>Забытае месца</u>

Едучы з Плёсак, што на Бельшчыне, у вёску Ступнікі, трэба пераехаць рэчку. Якую, не ведае ніхто, таму што на мосце стаіць заржавелая табліца, няма інфармацыі, якой вагі могуць пераязджаць гэты мост машыны. Ды і самыя парэнчы занядбаныя, фарба на іх выблекла, аблезла. Брыдка, калі ўбачаць такое месца замежныя турысты. Тут прыгожае наваколле. Вёска Ступнікі невялічкая, ёсць тут і старыя, і новыя дамы. Жыццё тут яшчэ сапраўды не вымерла. Напэўна ёсць у вёсцы солтыс. Калі б пры дапамозе сялян ці ўлад гміны ўдалося яму навесці парадак у гэтым месцы, было б і карысна, і прыгожа.

Жэня МАРТЫНЮК

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

зяцей д л я

ГІСТОРЫЯ АБ ТЫМ, ЯК ПРАВІЛЬНА ТРЭБА ЗАПАЛЬВАЦЬ ЗОРКІ

Імкліва надыходзіў чарговы Новы год, і пасля яго гарачкавых шэптаў ды круняспынна набліжалася шчасце, набліжалася ўсё на свеце!.. Добрае, радаснае, чаканае і жаданае.

I чакала ў надзвычай добрым нецярпенні Новага года Ульянка, і ялінку яшчэ за некалькі дзён да шчаслівага дня паставіла, і ўлюбёна, з душою яе ўпрыгожыла. А на вершалінку — такую прыгожую зорку ўласнымі сваімі рукамі зрабіла!

А яшчэ ёй вельмі хацелася, каб хараство тое дзіўнае — свяцілася па-сапраўднаму, як чароўная калядная зорка. І таму папрасіла зрабіць ёй такую ласку знаёмых сваіх хлапчукоў — выкшталцоных умельцаў.

Першым прыйшоў Андрусь. Паяльнікам куродым такі нарабіў, што ледзь ялінка разам з Ульянкаю не самлелі, зорка па краях ледзь таксама курэць не пачала, вось толькі — ані гарэць не хацела.

Другім візітантам стаў Генік. Той быў геніем электрычнасці, але акрамя кароткага замыкання ды перапуджаных страшных вачэй — і ў яго не атрымалася анічога.

А трэцім памочнікам у гэткай пачэснай справе вызваўся быць Міхалка. Ён ведаў чары, магію, ёгу, кунфу і марксісцкаленінскую філасофію — аднак, на жаль,

чэння вакол сваёй восі на голым пузе, адной рукою за копчык трымаючыся, — не засвяцілася зорка і нават для смеху не замігцела.

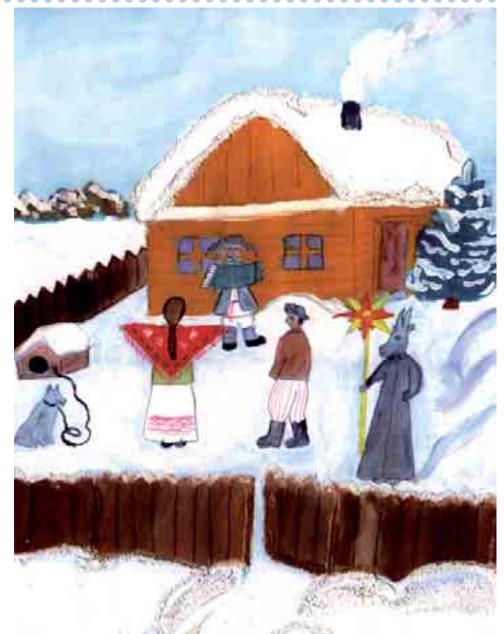
А потым з'явіўся Федзічак. Ён не круціўся на пузе, не паліў усё што можна спаліць паяльнікам, не ўрубаў што дарма электрычнасць. Ён проста — ціха, далікатна і ў той жа час вельмі горача — узяў за руку Ульянку. Гадразу — успыхнулі шчокі ў дзяўчынкі. А следам за шчокамі — на ялінцы ўспыхнула зорка.

Ульянка моўчкі ўсміхалася, неадрыўна глядзела ў вочы Федзічку і вельмі баялася, што, калі ён адніме сваю руку зорка пагасне таксама.

Толькі ж... як бы вам таго ні хацелася але немагчыма трымаць дзявочую руку да бясконцасці ў сваёй, ці не так?.. Але! Нават пасля таго, як хлопец усё ж адняў — зорка на вершаліне — гарэла, пералівалася, іскрылася, зіхацела! І мне, вашаму дзядзечку Сіду, тое вядома гэтак жа дакладна, як дакладна вядома, што наступны 2009 год будзе годам жоўтай каровы.

А вось ці сустрэнуць яго Ульянка і Федзічак разам — дык тое не ўведаць нікому і аніколі.

> Ваш Дзядзечка Сід 21 снежня 2008 г., Кобрын

Алена Сабыніч, 13 гадоў. Калядкі.

Гімназісткі з Ягуштова

Вериы Вікшара Шведа

Асёл з аслінай жонкай

Янка з татам у заапарку Аглядаюць звяроў парку.

- Што тэта, тата, за звяронкі? — Гэта асёл 3 аслінай жонкай.
- Гаслы жэняцца з аслінай? —

Бацька пачуў пытанне сына. — Ой, жэняцца сынок, таксама, Як я калісьці з тваёй мамай.

Дрэмле талент

Настаўнік увесь час Пільнуе парадку. — Чаму ты, Міхась, Спіш на занятках?

— Вы не лайце мяне, Азваўся Міхась з жалем. — Гэта ж дрэмле ўва мне Надзвычайны талент.

Кучаравы Маркіян ён з Баранак, ён — баран. Яго жонка — Марцаліна, жартам кажа — "бараніна" на яе яе браціха (яна ж таксама — бараніха). Баранчане ж, жыхары (ці то ўнук, ці дзед стары, ці бабуля, цётка, матка...) большасць носяць волас гладкі. 3 кучаравых баранчан найбольш кручаны — баран,

вось той чорны Маркіян! А авечка Марцалінка, дык яна зусім бландзінка. А як дзеткі, як ягняткі? Можа, яны... паласаткі? Мо рабенькія, у цаткі авечачкі і бараняткі? Кожная авечка у мамін колер млечны, а кожны баранчык чыста Маркіянчык!

— 13

Пасля чатырох месяцаў навукі ў ліцэі Зося не ведала многіх вучняў. На кожным перапынку яна сутракала асоб, якіх раней не бачыла. Гэта зразумела, у іх школе вучылася больш за тысячу ліцэістаў...

У пачатку студзеня першы "а" клас адправіўся на экскурсію ў Варшаву.

- A ці наведаем мы нейкі гандлёвы цэнтр? — спытала Клара.
- Думаю, што не, адказала ёй спадарыня Ясінская, настаўніца хіміі. — У нас культурная праграма. Карацей, мы наведаем фотавыстаўку Паўла Гжэся ў галерэі Замка Уяздоўскіх і яшчэ паглядзім спектакль-оперу "Ідылія". А ці ведаеце хто напісаў словы для гэтай п'есы?
- Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч! першы адказаў Тамаш і дадаў: — А музыку да оперы напісаў Станіслаў Манюшка...
- Малайчына! пахваліла Тамаша спадарыня Ясінская. Яна была ўражана, што вучні матэматычна-фізічнага класа ведаюць больш за сваіх аднагодкаў-гуманістаў!

На экскурсію не паехаў адзін Паўл Пятрушэння. Па гэтай прычыне Клара была злосная як аса і ўголас выказвала ў бок арганізатараў сваё незадавальненне, наракала, што ёй няма з кім сядзець у аўтобусе... Спадарыня Ясінская загадала ёй сесці з Зосяй. Усю дарогу з Беластока ў Варшаву дзяўчаты не адазваліся да сябе ані словам. Зося чытала кніжку, Клара малявала ногці. Ніхто не разумеў, чаму Клара едзе на экскурсію. Яна не цікавілася культурай, наадварот, заўсёды гаварыла нейкія дурноты, з якіх пасля смяяліся на перапынках. Адказ на пытанне прыйшоў нечакана. Калі ліцэісты пачалі глядзець выставачныя залы, Клара незаўважна падалася да выхаду. Яна села на таксі і паперлася на пакупкі. Цягам двух гадзін, калі яе сябры глядзелі выстаўку пад загалоўкам "Маладыя мастакі", параўноўвалі фотавыстаўку Паўла Гжэся да відэасеансаў і карцін, Клара аб'ехала тры гандлёвыя галерэі. І самае найважнейшае — яна паспела вярнуцца ў вызначаны час. Нават ніхто з настаўнікаў не прыкмеціў яе знікнення. Пасля ўсе ліцэісты паехалі ў Тэатр оперы і балета глядзець "Ідылію". Сярод публікі было многа старэйшых жанчын, якія напаміналі Зосі добрых шляхцянак, жыўцом узятых з твора Дуніна-Марцінкевіча. Аднак найбольш захапіла постаць Навума Прыгаворкі, які як з рукава сыпаў прыказкамі і прымаўкамі, расказваў прыкольныя жарты. Аднак ніхто з ліцэістаў не смяяўся... бо пастаноўшчык чамусьці вырашыў пераказаць змест п'есы Дуніна-Марцінкевіча на італьянскай мове.

п'еса па-італьянску? — спытаў сяброў у час антракта Тамаш. — Супер! — пахваліла Зося. І каб

патлумачыць сваё захапленне, пажартавала: — Ён відавочна думаў пра нашу Клару. Яна не сцярпела б оперы, у якой гучалі б беларускія прымаўкі і жарты!

Як падабаецца вам беларуская

Тэкст: wodorotlenek92@wp.pl Дызайн: majeszkorowu@tlen.pl

Музыка з кайфам

Бард Бартосік

Польское прозвішчо не спрыяе тому, каб адчуваў сябе палякам, затое ганарыцца сваімі адэскімі продкамі. Ад іх перш за ўсё ўнаследаваў пачуццё гумару і творчую іронію. У васьмідзесятыя гады трапіў у Беларусь, бо ён сам родам з Расеі, але таму, што бацькі займаліся тэатрам, пераязджалі з месца на месца, з краіны ў краіну. У школу паступіў у Казахстане, але дарослае жыццё вырашыў правесці ў Беларусі. Зараз з'яўляецца заступнікам беларускасці ў Беларусі.

"Расея ёсць расейская, Літва — літоўская, Польшча — польская, тады Беларусь павінна быць беларуская, - сказаў мне Зміцер Бартосік, — чаму тады беларусы не ў змозе зразумець, што два на два — чатыры, а не пяць".

Праўда, ён можа мець прэтэнзіі, бо гэта ненатуральна, каб расеец змагаўся за беларускасць, але ён гэта робіць з прыемнасцю. У мастацкім плане яго творчасць таксама лічыцца

звонкая і маскце недахопы таго, хто іграе. Мне якраз падабаецца, як суіснуе музыка са Змітравым тэкстам, бо ён вельмі якасна ўмее "адыграць" кожную песню, быццам ролю ў тэатры. Гэта амаль стопрацэнтна запісана ў яго генах, па бацьках (мама — акцёрка, бацька — рэжысёр).

Яго музычным здабыткам з'яўляюцца два альбомы: адзін — сатырычны пра сітуацыю ў Беларусі ў 1990-х гадах, другі — пра ягоную любоў да горада Вільні. Зараз рыхтуецца цікавая зборка песень. "Гэта песні майго дзяцінства, — кажа Бартосік, — песні класікаў, маіх любімых бардаў, такіх як Уладзімір Высоцкі ці Булат Акуджава". Цікавае, што на альбоме апыницца кампазіцыі з тэкстамі перакладзенымі на беларускую мову Рыгорам Барадуліным. Атрымліваецца цікавая справа: энергетыка арыгінальных выкананняў спалучаная з мелодыкай беларускай мовы. Апрача таго наш бард сам па сабе класнай і на высокім узроўні. А наогул вельмі душэўны, шчыры чалавек, выступае сам з гітарай, да гэтага два- скромны, але адначасова багаты на наццаціструннай, бо, як сам кажа, яна досвед, дзякуючы сваёй журналісц-

кай працы. Сустрэчы з людзьмі "даюць яму аптымізм і зараджаюць ба-

Слухаючы нямногіх, але затое трапных заўваг барда прыходзіць мне на думку адна рада для ўсіх маладых музыкаў, аўтараў тэкстаў, паэтаў: не пішыце больш чым зможаце, больш чым вам хочацца; пішыце тады, калі прыходзіць той адзіны, важны момант натхнення.

i_basovka@o2.pl

Польска-беларуская крыжаванка № 1

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў дашліце ў "Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 49:

Сваяк, рак, клан, аса, прысутнасць, рука, туф, зык, дыня, эра, на, рута. Сок, прыз, крук, яблык, асада, гну, тон, кран, яр, аса, кастэт, цура, альфа.

Узнагароды, фламастэры, выйгралі Паўліна Раманюк, Паўліна Гаўрылюк і Аня Каліноўская з Чыжоў. Віншуем!

—			Chrząszcz Rafa	Kolej	•	Tło	Spokó <u>j</u>	•
	Źrebię	Praca	Ryż —	V		V	Dobór	
	Przygoda	>	•				•	
	Rysunek							
_ >						Во		
	Brat Smok					Oj		
La			Gatunek (literacki)					

8

Авангард "Нівы"

Авангард "Нівы" – ён жывы, не лянівы. Паходзяць з простага роду беларускага пачэснага народу. Вось яны, роднай мове і людзям адданы: Мікалай Лук'янюк — добры чалавек, ачышчае ад бюракратыі блізкі наш век. Яго вострае пяро не адну няпраўду ў пух разнясло! І ён добры паэт, і яго вершы вартасныя. І ці ёсць ад яго паэт народны лепшы? А хто заслужыў на дабро, — ён піша пахвальна, каб духова падняць такога вышэй маральна. Уладзімір Сідарук — многа піша, як машына, і з яго рук бачыцца і пішацца налева і направа; ад мяне яму падзяка, пашана і слава. Піша Сідарук як сапраўдны журналіст, і кожны каштоўны канкрэтны яго допіс і ліст. Па смерці сваёй жонкі Анны ён духам не ўпаў і свой талент "Ніве" даўно ён аддаў. І Васіль Сакоўскі піша цікава і жыва, каб ганарылася і жыла наша "Ніва". А **Міхал Куптэль** піша з далёкага Пабярэжжа мо і рэдка, але затое разумна, шчыра і метка. А Аўрора! Здаецца, пісала нядаўна учора. І далей, Ірэна, пішы, аб розных абставінах жыцця, а найбольш у цішы. А Пётр Байко з Белавежы? Няхай сняцца табе лугі, палі, лясы і белыя вежы; пішы далей гісторыю пра родны кут, які пацярпеў столькі пакут. А Міхал Мінцэвіч піша найбольш пра Орлю і жыдоўскі выбраны люд; ты - працавіты і няхай не марнуюцца твае здольнасці, труд; твае доўгія, цікавыя тэксты варта сабраць у кнігу, каб народ пазнаёміўся з яе зместам. І Жэня Мартынюк вярнулася ў "Ніву", а таксама Коля Варанецкі — і ён не лянівы. Ніна Бручко цікава піша свае ўспаміны, у якіх пах зямелькі, грыбоў і малінаў... А друг **Грыша Мароз** якія цікавыя весткі ты ў "Ніву" нёс. Нельга і Віктара Буру забыць, трэба і яго пахваліць, бо кранае важныя праблемы, разважае пра спрэчкі, дылемы. А з Трасцянкі піша паважная Рута — яе матэрыялы цікавыя і не баламута. А **Мікалай Краўчук** гумарыст, беларускі паэт... Жадаю вам усім найменш сто лет! А можа ў нас будзе свайго роду "аднова"? Вось такая мая прапанова...

Не ўспомніў я пра ніўскіх журналістаў — яны варты асобнага вершапісца. Калі я каго прамінуў, дык прабачце, усіх я вас люблю сэрцам, знайце. А які я — Мікалай Панфілюк? Самы слабенькі між вас, а мо той Філюк? Навучыўся я быў і "Ніву" палюбіў, і на працягу трыццаці сямі гадоў, як быў лістаношай, я прадаваў і падпісваў "Ніву", і плён у мяне быў харошы, лічылі мяне першым паштальёнам. Жадаю ўсім шчасця, здароўя, поспехаў, з нізкім братэрскім паклонам —

Мікалай ПАНФІЛЮК

Царскі палац у Белавежы

Пётр БАЙКО

У 2009 годзе выпадае 120-я гадавіна пачатку будовы і 115-тая гадавіна здачы ў карыстанне палаца ў Белавежы, які не толькі ўпрыгожыў гэтую загубленую пасярод лясоў мясцовасць, але і паспрыяў яе развіццю, як і прыдбаў ёй славы. Затым ёсць нагода, каб напомніць гісторыю гэтага ўжо неіснуючага, на жаль, збудавання.

Белавежская пушча ў 1795-1915 гадах знаходзілася ў межах імперскай Расіі. Даволі позна, бо толькі ў палове свайго царавання, рускія цары ўзнавілі традыцыю наладжвання ў ёй паляванняў валадароў дзяржавы. На жаль, прыязджаючым у пушчу аматарам вялікапышных паляванняў назаляў недахоп прасторнай будыніны на час знаходжання тут. Узведзены ў 1845 годзе будынак для намесніка так званага Паўночна-заходняга краю з цяжкасцю змяшчаў у сабе штораз большы натоўп гасцей. Рашэнне аб будове паляўнічага палаца ў Белавежы цар Аляксандр III прыняў у красавіку 1889 года, ужо пасля пераводу пушчы з-пад дзяржаўнага праўлення ў прыватную, царскую ўласнасць, што наступіла пад канец 1888 года.

Праект палаца распрацаваў граф Мікалай дэ Рашфор. Для будовы было выбрана месца найбольш высокае, размешчанае над далінай ракі Нараўкі. У наш час на гэтым месцы распаложаны ансамбль збудаванняў, у якім змяшчаюцца музей, адміністрацыйны цэнтр Белавежскага нацыянальнага парку і гасцініца з рэстаранам. Ля падножжа палаца, у логу ракі, выкапаны былі дзве сажалкі, а зямлю з катлавана выкарысталі пад закладку кветкавага агарода. Паміж сажалкамі, дзе раней была ўзмоцненая фашынай дарога, са старым драўляным мостам перакінутым над ракой, насыпаная была трывалая, шырокая гаць.

Працы пры будове палаца пачаліся яшчэ ў 1889 годзе. Масава і з энтузіязмам удзельнічала ў іх мясцовае жыхарства. Людзі былі проста ашарашаны тым, што ў іх мясцовасць будзе прыязджаць сам цар. Цэглу вырабляў на месцы сцягнуты з Горнай Сілезіі Карл Мілер. Абліцоўку (цэглу прызначаную на фасад будынка) мачыў ён праз двое сутак у алеі, у выніку чаго была яна вільгацеўстойлівай і вельмі моцнай. Цэмент і вапну дастаўлялі з Расіі. Старэйшыя белавежцы казалі, што калі вазілі вапну, яна пакрысе высыпвалася з вазоў на дарогу. Куры выбягалі з панадворкаў, дзяўблі вапну і неўзабаве здыхалі. Дайшло да таго, што праз нейкі час у Белавежы не было зусім курэй. Для ўнутранай аддзелкі будаўнікі скарысталі 10 відаў мясцовай драўніны. Будова закончылася ў жніўні 1894 года. Улічваючы аддзелку і мэбліроўку пакояў, абышлася яна сумай 542 тысяч рублёў.

У той час, калі будаваўся палац, у яго наваколлі, коштам 780 000 рублёў, узведзены былі наступныя дапаможныя аб'екты: дом для царскай світы, стайня, гараж, два драўляныя аднапавярховыя дамкі для царскага фурмана і кіраўніка палаца, дом для шафёраў, лазня, вазоўня, электрастанцыя, электрычны млын.

Палац не выдзяляўся рашучым архітэктанічным стылем, быў эклектыч-

Палац з паўднёвага боку. 1894 год.

ны. У асноўным меў два паверхі, але адначасна вылучаўся разбудаванымі падваламі і мансардамі. Дах у яго быў двухскатны. З усходняга і заходняга бакоў стаялі дзве вежы — малая і вялікая. Вялікую вежу аздаблялі спецыяльны палацавы герб і гадзіннік. Палац налічваў каля 120 пакояў. Амаль усе два паверхі галоўнага корпуса займалі царскія апартаменты, з выключэннем пакояў на першым паверсе, направа ад галоўнага ўвахода, дзе змяшчалася падарожная канцылярыя. Самы вялікі і найбольш пышны пакой на першым паверсе, што выходзіў на тэрасу з поўдня, служыў сталовай і банкетнай залай. Паверх над усходнім крылом палаца займалі спальні і купальныя пакоі цара і яго жонкі, а таксама салон ранішніх прыёмаў, з якога можна было выйсці на балкон з паўднёвага боку. У супрацьлеглым крыле на першым паверсе размяшчаліся пакоі для дзяцей царскай пары і так званы круглы салончык. На другім паверсе таго крыла знаходзіліся пакоі прыдворных дам. З більярднага пакоя на першым паверсе можна было па лесвіцы дабрацца ў склеп, у якім хавалі віно. Тут таксама знаходзілася невялікая зала з камінкам, да якой прылягалі невялікія пакойчыкі. Заходнюю прыбудову палаца, спалучаную з ім аркай, займалі царскія кухні, гаспадарчыя пакоі, кладоўкі, а таксама кватэры галоўнага кухмайстра і кухоннай службы.

Ядвіга Імялянка ў рэпартажы з Белавежы, надрукаваным у часопісе "Rodzina Polska" (№ 9 ад верасня 1928 года), пісала, быццам у падвале палаца знаходзілася некалькі камор, у якіх "на павадках трымалі жывых ваўкоў".

Паколькі вонкавы выгляд палаца не выклікаў асаблівага захаплення, настолькі яго інтэр'ер проста паражаў цудоўным убранствам. Пакоі былі абсталяваны надзвычай па-мастацку, у іх было поўна вытанчаных аздоб. На столях і сценах знаходзіліся арыгінальныя выпальваныя арнаменты, а таксама карціны з ляснымі і паляўнічымі сюжэтамі, выкананыя мастакамі Пецярбургскай акадэміі мастацтаў, галоўным чынам Здзіславам Пётрам Ясінскім і яго братам Станіславам. Апрача таго сцены прыаздоблены былі манільскімі і кітайскімі рагожамі, а таксама англійскімі бліскучымі паркалямі. Акоўка дзвярэй, акон, люстар, кандэлябраў ды іншых унутраных металічных аздоб выканана была з паліраванага і адпаведна чарнёнага жалеза, злучанага з бронзай. Вельмі прыгожы, цёмны колер драўніны, выкарыстанай для выканання шматлікіх плафонаў, карнізаў, панелі і пано, атрыманы быў шляхам працяглага яе гатавання ў вадзе. Увесь паркет быў пакладзены на тонкім пласце сухога пяску, што зусім элімінавала нерыемнае рыпенне падчас хадзьбы. Печы і ванны былі збудаваны з разнаколерных, арыгінальных кафляў. Наогул кожны пакой меў сваё ўласнае майстэрскае ўбранства. Найбольш арыгінальны быў хіба той, у якім сцены і мэбля выклеены былі старымі паштовымі маркамі з усяго свету.

У палацы было шмат раслін, у тым ліку экзатычных. Большая іх частка паходзіла з палаца Швыкоўскіх у Пружане, які разам з астатняй маёмасцю быў канфіскаваны, а яго ўласнік падаўся ў эміграцыю ў Бельгію.

Цар Аляксандр III не надта доўга мог любавацца сваім новым палацам. Памёр восенню 1894 года, неўзабаве пасля візіту ў Белавежу. Палац у спадчыну атрымаў ягоны сын і наследнік трона Мікалай II, які даволі часта прыязджаў у Белавежу з гасцямі на паляванні і адначасова для адпачынку ў акружэнні найбліжэйшай сям'і. Першы раз у Белавежу Мікалай II прыехаў у 1894 годзе, яшчэ ў ролі наследніка трона. Ужо як цар гасцяваў тут у 1897, 1900, 1903, 1912 і 1915 гадах. Мала хто ведае, што падчас першага свайго "царскага" знаходжання ў Белавежы, М1калай II падпісаў тут вельмі важны ўказ, якога паслядоўнасцю была замена грашовай сістэмы ў Расіі, абапёртай дагэтуль на серабро, а з таго часу на золата. Гэты, як потым аказалася, некарысны для расійскай імперыі ўказ быў падпісаны 29 жніўня 1897 года менавіта ў белавежскім паланы.

У 1895 годзе пачалася закладка палацовага парку ў англійскім стылі паводле праекта вядомага польскага планавіка Валерыя Кроненберга, які выйграў конкурс на гэты парк. У гэтым жа годзе непадалёку палаца пасвечана была новая царква, прызначаная так для царскай сям'і, як і для праваслаўнага насельніцтва Белавежы. У 1904 годзе, у межах палацавага пасёлка, збудаваны быў дом для мар-

шалаў царскага двара (так званы Маршальскі дом) і другі — для паляўнічай службы (так званы Егерскі дом).

Узвядзенне палаца ў Белавежы пасадзейнічала збудаванню ў 1897 годзе чыгуначнай лініі ў гэтую мясцовасць, а шэсць гадоў потым стратэгічнага шасэ, спалучаючага Белавежу з Пружанай, Гайнаўкай і Бельскам.

Загадчыкам палаца пачаткова быў генерал-маёр Павел Папоў. У красавіку 1899 года яго абавязкі пераняў немец Ота Рэнке, які выконваў іх да выбуху Першай сусветнай вайны. Падлягаў яму ўвесь палацавы парк. Старэйшыя белавежцы добра запамяталі пераезды Рэнке на двухколцы з Палацавага парку ў другі парк, у якім знаходзілася праўленне пушчы. Каб паглядзець палац і яго наваколле, абавязкова трэба было атрымаць дазвол, і толькі тады дзяжурныя наглядчыкі маглі вадзіць турыстаў па палацавых аб'ектах.

Надышоў аднак непазбежны канец царскаму валоданню на гэтых землях. У жніўні 1915 года адступаючыя царскія войскі вывезлі з палаца ў Расію шматлікае яго аснашчэнне, мноства аздабленняў і паляўнічых трафеяў. Цягнік з палацавым аснашчэннем ад'ехаў з Белавежы 7 жніўня 1915 года. Яго змесціва трапіла ў так званы Няскучны палац у Маскве. Знішчана была водаправодная сетка і электраўстаноўка. Немцы на канец свайго ўладарання аграбілі палац з рэшты ўбранства і мастацкага афармлення. Са сцен вырвалі нават панель. Пасля вызвалення Белавежы палац знаходзіўся ў стане руіны. Стаяў пазбаўлены аснашчэння, а нават дзвярэй і акон.

Нягледзячы на вялікае зруйнаванне, міжваенныя польскія ўлады ў даволі хуткі час давялі палац да парадку. З 1 красавіка 1922 года пачынае ў ім працаваць адміністрацыя новастворанага Белавежскага павета, але павет неўзабаве ліквідаваўся і палацавыя памяшканні ізноў сталі пуставаць. Улетку 1921 года ҮМСА (Үоung Men's Christian Association — Саюз хрысціянскай мужчынскай моладзі) арганізаваў у палацы Школу інструктараў фізічнай культуры і лагер для хлопцаў ва ўзросце 12-18 гадоў. Неўзабаве пасля ліквідацыі павета частка пакояў, рашэннем Бюро начальніка дзяржавы, прызначаецца на прадстаўнічыя апартаменты галавы дзяржавы. У пакоі прызначаным для прэзідэнта Ігнацы Масціцкага былі ўзноўлены шэраг першапачатковых аздабленняў, дапоўнены карціны. Падлогу заслалі цяжкім дываном з узорам белага арла на чырвоным полі. На дыване пастаўлены быў ложак памерамі 2 на 2 метры, прыкрыты ўзорыстым кілімам. З прэзідэнцкім пакоем межавала ванная, выкладзеная кафлямі, памаляванымі ў розныя кветкі. Сцены і столь палаца ўпрыгожылі карціны з выявамі галоў лясной жывёлы. У астатніх памяшканнях, асабліва ў тых, якія знаходзіліся на першым паверсе, тэмай сталі міфічныя персанажы.

З пачаткам студзеня 1921 года былую сталовую замянілі на рымска-каталіцкую капліцу. Набажэнствы ў ёй адпраўляліся да 1934 года, гэта значыць да часу асвячэння новазбудаванага касцёла ў Белавежы. Душпастырскую паслугу белавежскім католікам нёс ксёндз з Нараўкі або Гайнаўкі. У левым крыле палаца размясціўся пушчанскі музей, які з году ў год павялічваў сваю прыродазнаў-

чую калекцыю. Пры музеі існавала таксама науковая бібліятэка. На пачатку 1937 года ўся калекцыя музея перанесена была ў асобны будынак, які стаяў па-суседску з Маршальскім домам. У пачатковы перыяд дзейнасці ў Белавежскай пушчы англійскай суполкі "Сепtury" ў палацы змяшчаўся яе офіс. У верасні 1929 года ў памяшканнях заходняй часткі палаца адчынена была Дзяржаўная школа для ляснічых, якая праіснавала да 1936 года.

Прэзідэнт Масціцкі наведаў Белавежу ўпершыню ў студзені 1930 года і з той пары аднавілася традыцыя паляванняў галавы дзяржавы ў Белавежскай пушчы. Да Другой сусветнай вайны прыязджалі сюды на паляванні м.інш. Герман Герынг, Генрых Гімлер, венгерскі рэгент Міклаш Хорці, італьянскі міністр замежных спраў Галеацца Чыяна, прэзідэнт Варшавы Стэфан Стажынскі, а таксама шматлікія прадстаўнікі замежнай і айчыннай дыпламатыі. На заканчэнне кожнага прадстаўнічага палявання, пад вечар перад палацам, пасярод групы старых дубоў, адбываліся ўрачыстыя агляды ўпаляванай дзічыны. 23 жніўня 1938 года з палацавай вежы быў сыграны гейнал, які спецыяльна для Белавежы скампанаваў Фелікс Нававейскі.

У міжваенны перыяд палацавыя памяшканні выкарыстоўваліся таксама для наладжвання ў іх важнейшых сустрэч і нарад. Для прыкладу — у верасні 1936 года адбыўся тут З'езд аховы прыроды. У трыццатыя гады ў палацы адбываўся традыцыйны навагодні баль.

Напярэдадні да выбуху Другой сусветнай вайны ў палацы часткова размясціўся ваенны шпіталь № 502, які ў першай палове верасня 1939 года быў эвакуаваны на ўсход.

У перыяд з 28 верасня 1939 па 22 чэрвеня 1941 года Белавежская пушча знаходзілася пад савецкім панаваннем. Савецкія вучоныя арганізавалі ў палацы пачаткі навуковага цэнтра, які стаў даследаваць флору, фаўну і гісторыю пушчы. Нападзенне гітлераўскай Германіі на Савецкі Саюз закончыла яго дзейнасць.

Чарговыя гаспадары ў палацы немцы — арганізавалі ў ім спецыяльны штаб для барацьбы з партызанскім супрацівам у раёне Белавежскай пушчы. Акупанты, адыходзячы з Белавежы ноччу з 16 на 17 ліпеня 1944 года, падпалілі палац, у якім апрача аснашчэння згарэў збор пушчанскага бортніцтва, калекцыя насякомых і гербарый сасудзістых раслін, створаны прафесарам Язэпам Пачоскім. Пацярпелі таксама бібліятэка і калекцыя негатываў ды слайдаў. Да вялікага спусташэння ў будынку прычыніліся самі жыхары Белавежы, якія замест тушыць пажар, пачалі рабаваць найбольш цэннае аснашчэнне і аздобы. Пажар патушылі толькі савецкія салдаты па загадзе капітана Гікмата Муратава — упаўнаважанага па справах Белавежскай пушчы.

Руіны палаца стаялі шаснаццаць з паловай года. Праз гэты час працягвалася дыскусія, што з імі рабіць. ІІ Аддзел Польскай акадэміі навук на пленарным пасяджэнні ў канцы мая 1957 года прыняў нават абавязацельства пачаць у Прэзідыуме ПАН старанні, каб пераняць руіны палаца ад міністра лясніцтва і прызначыць іх на праектаваную біялагічную станцыю, а таксама Установу даследавання млекакормячых. Але нічога з гэтага не атрымалася. Кан-

чатковае рашэнне прынята было ў 1958 годзе. Міністр лясніцтва і дрэваапрацоўчай прамысловасці, па прапанове старшыні Камітэта па справах турызму ў Варшаве, прызначыў руіны для зносу. На іх месцы збудаваны быў турыстычны ансамбль, у якім размясціліся музей, гасцініца і рэстаран (пасля перабудовы ансамбля ў 1999-2002 гадах знайшлося ў ім месца і для дырэкцыі Белавежскага нацыянальнага парку). Да дэмантажу руін прыступілі напрыканцы 1960 года і закончылі яго ў палове 1962 года. Галоўны корпус палаца быў разабраны ў першай палове 1961 года.

Найбольш лапідарна і трапна ахарактарызавала справу зносу Караліна Прэвенцкая ў часопісе "Razem" (№ 27/1988): "Вайна надарвала палац, ды не настолькі, каб не ўдалося яго адбудаваць. Новая ўлада распарадзілася. Помнік старадаўнасці ўзарвалі ў паветра. Мясцовыя кажуць, што зрасходавана бадай у тры разы больш грошай на даканчэнне знішчэння, чымся паглынулі б кансервацыйныя працы".

У 1961 годзе, калі разбіралі руіны, рабочыя натрапілі на людскія шкілеты пад фундаментам. Нягледзячы на тое, што была створана грамадская камісія для абследавання іх, не паклапацілася яна, каб больш дакладна акрэсліць час і акалічнасці пахавання, па-за агульным сцвярджэннем, што яно паходзіць з перыяду да будовы палаца.

Сёння адзіным астаткам палаца з'яўляюцца ўязныя вароты ў яго кухонна-гаспадарчую частку. Захавалася таксама большая частка будынкаў, што спадарожнічалі палацу, а якія знаходзяцца на тэрыторыі Палацавага парку, з выключэннем спаленага ў 1962 годзе Свіцкага дома і разабранай у 1978 годзе электрастанцыі.

Зберагліся і планы палаца. Іх трымаюць у Расійскім дзяржаўным гістарычным архіве ў Санкт-Пецярбургу (ф. 515, оп. 87, д. 1270).

У 1994 годзе, значыць у сотую гадавіну заканчэння будовы палаца, у Белавежы была наладжана фатаграфічная выстаўка, на якой экспанаваўся палац у розныя перыяды яго існавання. Анджэй Кэчынскі, аўтар гэтай выстаўкі, у 2002 годзе падрыхтаваў пашыраную выстаўку аб палацы, якая ў летні сезон дэмонстравалася дагэтуль у памяшканні ўязных варот, а пасля сезона яе пераносілі ў памяшканні адукацыйнага асяродка або ў музей нацыянальнага парку. У 1996 годзе сваю фатаграфічную выстаўку аб белавежскім палацы паказаў у Гайнаўцы Уладыслаў Завадскі.

У сваю чаргу павятовы штаб Вялікага аркестра святочнай дапамогі ў Гайнаўцы сарганізаваў у 2007 годзе мастацкі конкурс п.з. "Выратуйма ад забыцця царскі палац у Белавежы". Плён конкурсу, некалькі дзесяткаў карцін намаляваных пятнаццаццю аўтарамі, можна было пабачыць на выстаўцы ў Музеі і асяродку беларускай культуры ў Гайнаўцы.

Неіснуючай ужо амаль паўвека будынінай зацікавілася свайго часу Анна Кардзюкевіч — студэнтка Гістарычнага аддзялення Варшаўскага ўніверсітэта. У 2006 годзе яна паспяхова выканала магістэрскую працу на тэму "Царскі паляўнічы палац у Белавежскай пушчы". А 19 лістапада 2008 года адкрыла прысвечаную белавежскаму палацу вэб-старонку (www.palaccarski.com).

Перамога "Катрынкі"

Важнай падзеяй для ўдзельнікаў узорнага клуба аматараў фальклору "Катрынка" Высокаўскага цэнтра пазашкольнай работы стала паездка ў Нацыянальны дзіцячы аздараўленчы лагер "Зубраня".

Удзельнікі клуба прадстаўлялі Брэсцкую вобласць на конкурсе фальклорных калектываў у рамках Рэспубліканскага фестывалю "Маладыя таленты Беларусі".

Змена, якая працягвалася 20 дзён, была насычана рознымі мерапрыемствамі. Нягледзячы на сяброўскую атмасферу, дух спаборніцтва не пакідаў удзельнікаў калектыву, якія стараліся прымаць удзел ва ўсіх мерапрыемствах лагера, а таксама наведваць разнастайныя гурткі. Хочацца адзначыць, што ў лагеры створаны ўсе ўмовы для паўнацэннага адпачынку і аздараўлення дзяцей.

Але самым вялікім поспехам стала перамога "Катрынкі" ў конкурсе фальклорных калектываў, які адбыўся 23 лістапада. На сцэну выходзілі канкурсанты такіх гарадоў Беларусі як Барысаў, Жодзіна, Магілёў, Орша, Гомель, Мінск.

У састаў кампетэнтнага журы ўваходзілі навукоўцы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры, а таксама заслужанныя артысты Беларусі.

Пры падвядзенні вынікаў, журы адзначыла адпаведнасць рэпертуару ўзросту дзяцей, самабытнасць і аўтэнтычнасць касцюмаў, выканаўчае майстэрства ўдзельнікаў, а таксама культуру іх паводзін на сцэне. Гэтыя фактары мелі ўплыў на рашэнне журы аб прысуджэнні калектыву першага месца ў намінацыі "аўтэнтычны фальклор".

Для дзяцей перамога ў гэтым конкурсе стала важнай падзеяй, нягледзячы на тое, што за 5 гадоў свайго існавання клуб аматараў фальклору "Катрынка" неаднаразова станавіўся пераможцам розных конкурсаў. Так, у 2005 годзе калектыў стаў лаўрэатам другога Усебеларускага фестывалю народнага мастацтва "Беларусь — мая песня", у 2006 годзе — дыпламантам Міжнароднага фестывалю дзіцячай песні "Ноты дружбы" (Рэспубліка Польшча), у 2007 годзе — Міжнароднага фестывалю фальклору ў Высокім-Мазавецкім (Рэспубліка Польшча). У капілцы калектыву дыплом 1-ай ступені Рэспубліканскага агляду-конкурсу дзіцячых і маладзёжных калектываў фальклорнага накірунку "Веснавы танок", дыплом 1-ай ступені Міжнароднага фальклорнага фестывалю "Што грае ў нашых душах" (Рэспубліка Польшча), дыплом 1-ай ступені Міжнародных Сямятыцкіх таргоў "Прыгранічча" (Рэспубліка Польшча).

Дамоў нашы дзеці вярнуліся з дыпломам 1-ай ступені і галоўным прызом фестывалю "Крышталёвым зубрам". А яшчэ адной узнагародай стала заахвочванне калектыву паездкай у "Зубраня" ў час летніх канікул. Спадзяемся, што наперадзе нас чакаюць новыя поспехі і перамогі.

Людміла ДУДАР

Старшыня Камянецкага раённага грамадскага культурна-адукацыйнага аб'яднання "Спадчына"

1 🕝 працяг ная, а рашэнне Рады горада Гайнаўкі занесена ў спецыяльны рэестр), калі горад наведае каля 100 тысяч турыстаў, якія ў асноўным едуць у Белавежу. Калі б нават 10 тысяч турыстаў зацікавіў надпіс гражданкай на ўказальніку перад Гайнаўкай і мінулае горада, маглі б яны ў дарозе заказаць каля 7-8 тысяч абедаў, некаторыя спыніліся б на начлег у горадзе, а грошы, астаўленыя ў Гайнаўцы, пайшлі бу карысць усіх гайнавян. Прыезджыя ў будучыні маглі б павярнуць у напрамку Нараўкі, дзе таксама маглі б стаяць двухмоўныя ўказальнікі. Але для гэтага нашы радныя павінны паставіць сабе ў прыклад калег з гмін, у якіх жывуць немцы, літоўцы ці кашубы.

Калі я раней размаўляў з раднымі Чыжоўскай, Дубіцкай, Нараўчанскай і Гайнаўскай гмін, усе суразмоўцы выказаліся за двухмоўе. Аднак гаварылі, што могуць рашыцца паставіць двухмоўныя ўказальнікі пры ўмове, што іх кошты поўнасцю прафінансуе дзяржаўны бюджэт. Выказвание прысутнага на семінары Дабеслава Жэменеўскага, начальніка Аддзялення нацыянальных і этнічных меншасцей Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі было адназначнае: грошы, якія гмінныя ўлады выдаткуюць, каб паставіць новыя ўказальнікі, будуць поўнасцю вернуты з дзяржаўнага бюджэту. Пры гэтым прадстаўнік МУСіА гаварыў, што гэтыя сродкі нельга будзе выкарыстаць на дарогу ці іншыя інвестыцыі ў гміне. За дзяржаўныя сродкі можна будзе заказваць не толькі традыцыйныя ўказальнікі, але і шпрэеўстойлівыя, з якіх лёгка сцерці надпісы і малюнкі, зробленыя хуліганамі.

У час сустрэчы начальнік Дабеслаў Жэменеўскі з МУСіА пацвердзіў, што ў гмінах, дзе ў час перапісу насельніцтва звыш 20% жыхароў назвала сябе беларусамі, радныя маюць права без кансультацый з жыхарамі прымаць рашэнні аб увядзенні беларускай мовы як другой, побач польскай, у адносінах да назваў мясцовасцей, але таксама і вуліц (калі захочуць) на ўказальніках, размешчаных на акраінах сёл і гарадоў і на іх тэрыторыі, уводзіць беларускія назвы (побач польскіх) нават у адносінах да рэк ці азёр. Такія вырашэнні радныя могуць увесці на тэрыторыі сваёй гміны таксама тады, калі ў час перапісу насельніцтва менш чым 20% жыхароў дэкларавала, што з'яўляецца беларусамі (напрыклад на тэрыторыі Белавежскай гміны), але ў гэтым выпадку трэба ў паасобных мясцовасцях правесці кансультацыі і атрымаць падтрымку больш чым паловы апытаных жыхароў.

У час семінара ўзнікла пытанне, ці можна назвы нашых мясцовасцей пісаць на другой мове — лацінкай. Аднак такой магчымасці не прадбачвае закон, які дазваляе ўводзіць двухмоўе на ўказальніках.

— Мы можам гадамі чакаць змены закону, а яго не будзе і застанемся без назваў мясцовасцей на дзвюх мовах, — гаварыў Анатоль Вап, дырэктар дэпартамента культуры Маршалкоўскай управы. Закон выразна гаворыць, што ў выпадку беларусаў можна карыстацца толькі алфавітам афіцыйнай беларускай мовы, якім карыстаюцца ў Рэспубліцы Беларусь — гражданкай. Дабес-

лаў Жэменеўскі з МУСіА і прадстаўнікі ад літоўскай і нямецкай меншасцей пераконвалі, што можна змясціць на ўказальніках толькі назву мясцовасці, якой карысталіся нашы продкі або карыстаюцца жыхары сёння, калі яна мае гістарычнае падмацаванне, бо інакш прапанову назвы на ўказальніку адхіліць камісія гісторыкаў і моваведаў, якая дзейнічае на патрэбы МУСіА. Спачатку гістарычную назву гмінныя ўлады павінны шукаць з дапамогай сваіх гісторыкаў і моваведаў, але ўсе недаразуменні можна будзе высветліць у супрацоўніцтве з узгаданай камісіяй, якая і сама ў выпадку няправільнасцей будзе шукаць і прапанаваць чыноўнікам гістарычныя назвы нашых сёл. Нельга будзе змяшчаць па-беларуску спольшчаных у апошнім часе назваў, якія застануцца надалей на польскай мове. У час дыскусіі паявілася здаўна вядомая, але важная для нашых жыхароў інфармацыя, што пры нагодзе ўстанаўлення новых ўказальнікаў не трэба будзе мяняць асабістых пашпартоў, ці іншых дакуметаў, бо назвы вёсак і гарадоў на польскай мове застануцца нязменнымі.

Справу ўвядзення двухмоўя на ўказальніках і ў суадносінах чыноўнікаў з жыхарамі найбольш прасунулі наперад немцы. Можа і таму вельмі пераканаўчымі для прысутных на семінары былі словы Бернарда Гайды, намесніка старшыні Грамадска-культурнага таварыства немцаў на Шлёнску Апольскім, які пералічваў козыры скарыстання з новых магчымасцей.

— Сімволіка месца ў выглядзе ўказальнікаў з назвамі мясцовасцей на

дзвюх мовах, ці двухмоўныя надпісы на помніках маюць вялікае ўздзеянне на захаванне нашай нацыянальнай свядомасці і выхаванне нашых дзяцей, акружаных польскай культурай, прэсай, ці тэлебачаннем, у культуры нашых продкаў. Калі вы, беларусы, убачыце назву сваёй мясцовасці пабеларуску, будзеце адчуваць сябе раўнапраўнымі людзьмі на сваёй зямлі. Калі няма сімволікі месца, чалавек не адчувае, што знаходзіцца ў сябе, — пераконваў Бернард Гайда. — У гміне Радлуў, якая першая ўводзіла двухмоўныя назвы, войт і сакратар гміны палякі. А менавіта яны найбольш нахадзіліся, бо былі першымі, каб устанавіць указальнікі з двухмоўнымі назвамі. Ніхто не хоча жыць на месцы без гісторыі. Маладыя палякі ў нашых гмінах капаюцца ў нямецкіх архівах, каб знайсці гістарычныя назвы.

Думаю, што частка ўдзельнікаў семінара паставіла пытанне чаму мы не зрабілі да сіх пор таго, чаго дабіваюцца немцы ці літоўцы. Немцы, маючы за плячыма бурлівую ваенную гісторыю, маглі б апасацца раскрывацца на палякаў і адкрыта заяўляць прыезджым, што жывуць яны ў выбраных мясцовасцях ці вёсках. Аднак і немцы, і пражываючыя побач іх палякі, патрапілі пераадолець адмоўныя стэрэатыпы. Адны і другія паводзяць сябе (прынамсі ў тых гмінах, якія рашыліся пакарыстацца новымі прапановамі) адкрыта і без комплексаў. Нашы дзяды гаварылі: вучыся ад немцаў, гэта мудрыя і працавітыя людзі. Ці ж у выпадку двухмоўя не спраўджаюцца гэтыя заўвагі нашых продкаў?

В часно тате два, зай Вепрусь зоват дичени меса ў све'і фузивёнті перацё, якія патамогоь деверетичных каптуўнего закожно-аршы часынка і пераметня закому і Вепучан да обуча ўсмузькага муу і роскіну. Жаз Макума Барозу, Старажней вакія

Беларусь геаграфічна належыць Еўропе. Такія абставіны нараджаюць мноства спекуляцый на тэму дзе культурна, ментальна і ўвогуле псіхалагічна знаходзіцца Беларусь. Геаграфічную прыналежнасць да Еўропы цэлы час спрабуе выкарыстаць сённяшняя лукашэнкаўская ўлада, пастаянна цвердзячы, што краіна знаходзіцца акурат у еўрапейскім цэнтры. Галоўнае ж для такой улады — зрабіць выгляд, што "мы — самы пуп Еўропы" і найбольшыя еўрапейцы, чым, напрыклад, нарвежцы ці партугальцы, што жывуць на яе геаграфічных ускрайках.

Аднак, адна геаграфічная прыналежнасць да таго ці іншага кантынента яшчэ мала аб чым сведчыць, асабліва ў плане менталітэту мясцовага насельніцтва. У Беларусі гэтае насельніцтва з большага яшчэ не "перасялілася" ў Еўропу, а застаецца ў савецкім мінулым, крыху мадэрнізаваным, дзякуючы ўзросшаму значэнню Мінска для мясцовага люду. Ранейшы цэнтр — Масква — гэта ўжо нейкая іншая рэальнасць, на якую практычна не мае ўплыву беларускае кіраўніцтва.

Разам з тым у Беларусі і за яе межамі маецца дастаткова людзей, якім карціць такая сітуацыя, калі краіна належыць да Еўропы толькі геаграфічна. Яны прагнуць далучыць яе і ментальна. Адна з такіх спроб — сайт "Office for a democratic Belarus" ("Офіс за дэмакратычную Беларусь"), што месціцца ў інтэрнэце па адрасе http://by.democraticbelarus.eu.

Калі мы зойдзем на даны сайт, то цяжка будзе не заўважыць дбайную працу ягоных распрацоўшчыкаў і тых, хто размяшчае там інфармацыю. "Office for a democratic Belarus" мае трады-

цыйную будову — тры часткі, але ягоныя аўтары здолелі знайсці свой твар у безлічы інтэрнэт-старонак.

На першай старонцы сайта месціцца ўсё новае з розных ягоных рубрык. Цікава, што на сайце няма старонкі "Навіны" — непасрэдна навінныя паведамленні знаходзяцца ў рубрыцы "Беларусь у міжнародных навінах". Гэта значыць, што аўтары, не маючы карэспандэнтаў, шчыльна працуюць з інтэрнэтам, шукаючы там патрэбную для свайго партала інфармацыю. У той жа час "Офіс" выдае газету "Навіны для Беларусі", са зместам якой можна пазнаёміцца, адкрыўшы яе ў фармаце pdf.

Распрацоўшчыкі сайта апярэджваюць пытанне — а хто ж гэта робіць? — адказам у рубрыцы "Пра нас". Згодна пададзенай там інфармацыі, аўтары сайта імкнуцца дабіцца большага ўплыву дэмакратычнай супольнасці Беларусі на еўрапейскія структуры і, адпаведна, спрабуюць "еўрапеізаваць" Беларусь. Наколькі ў іх гэта атрымліваецца — пытанне другаснае, але спроба такая сапраўды вартая павагі. Каб у гэтым упэўніцца, дастаткова зазірнуць на старонку "Нашы праекты", дзе распавядаецца пра мерапрыемствы, наўпрост звязаныя з Беларуссю.

"Офіс" — шматмоўны. Акрамя беларускай мовы тут маюцца руска-, англійска- і французскамоўныя версіі.

Сайт змяшчае вялікую колькасць рубрык, але для тых, каму цікавы палітычныя стасункі Беларусі з еўрапейскімі і міжнароднымі структурамі, найбольш карысным будзе пазнаёміцца з раздзелам, дзе сістэматызавана размешчаны рэзалюцыі, заявы і прэсавыя рэлізы, датычныя беларускай краіны.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Кожнай сястрыцы па завушніцы

Прадстаўляем сваю версію лепшых спартовак мінулага года, а таксама топ-спіс найбольш выдатных дружын Беларусі.

- 1. Аксана Мянькова (кіданне молата) прадэманстравала моц і грацыю ў адным з найбольш нежаночых відаў. Чэмпіёнка пекінскай алімпіяды.
- 2. Іна Жукава (мастацкая гімнастыка) пераадолела ярлык "вечна трэцяй-чацвёртай" і дасягнула вяршыні кар'еры сярэбранай алімпійскай узнагароды ў шматбор'і. На яе рахунку таксама цэлы россып медалёў на турнірах серыі Гран-пры.
- 3. Кацярына Карстан (акадэмічнае веславанне) выйграла Кубак свету і хоць у Пекіне не змагла чарговы раз узысці на верхнюю прыступку п'едэстала, але заняла 3-е месца і атрымала свой медаль на пятай (!) алімпіядзе запар.
- 4. Наталля Міхневіч (штурханне ядра) апярэдзіла некалькі фаварытак і стала сярэбранай прызёркай алімпіяды.
- 5. Наталля Гелах і Юлія Бічык (акадэмічнае веславанне) на двойцы распашной паўтарылі свой бронзавы алімпійскі поспех чатырохгадовай даўніны.
- 6. Надзея Астапчук (штурханне ядра) выступала ў Пекіне з траўмай, але паказала бронзавы вынік. Дасягнула срэбра на чэмпіянаце свету ў залах, перамагла ў Маскве на турніры "Выклік Расіі-2008".
- 7. Вікторыя Чайка (кулявая стральба) заваявала залаты медаль чэмпіянату Еўропы ў стральбе з пнеўматычнага пісталета з адлегласці 10 метраў, а на галоўным форуме года апынулася за крок ад п'едэстала.
- 8. Анастасія Новікава (цяжкая атлетыка) першай з беларусак на алімпіядзе здабыла бронзавы медаль у катэгорыі да 53 кг, паказаўшы роўны вынік з другім месцам.
- 9. Святлана Хахлова (плаванне), усталяваўшы ў фінальным заплыве на 50 м ба-

тэрфляем нацыянальны рэкорд, атрымала бронзавы медаль чэмпіянату Еўропы.

10. Марына Маркевіч (вольная барацьба) як адзіная з беларусак заваявала сярэбраны медаль (у катэгорыі да 51 кг) чэмпіянату свету, які праходзіў у Токіо.

Напрыканцы — падсумаванне дзесятка лепшых зборных Беларусі 2008 года:

- 1. Экіпаж мужчынскай байдаркі-чацьвёркі (Раман Петрушэнка, Аляксей Абалмасаў, Артур Літвінчук, Вадзім Махнеў) стаў і чэмпіёнам Старога свету, і чэмпіёнам алімпіяды.
- 2. Зборная дзяўчат па мастацкай гімнастыцы ў Пекіне была ўганаравана бронзавымі медалямі, а ў фінале Кубка свету здабыла дзве вышэйшыя ўзнагароды.
- 3. Жаночая зборная па баскетболе, трапіўшы першай камандай у гісторыі Беларусі на летнюю алімпіяду, не была статыстам і дайшла да чвэрцьфіналу.
- 4. Зборная пяціборцаў мужчын выйграла ў Будапешце золата чэмпіянату свету ў эстафеце.
- 5. Мужчынская зборная па настольным тэнісе стала сярэбраным прызёрам кантынентальнага форуму.
- 6. Змешаны біятлонны квартэт у эстафеце ўпершыню выйграў для Беларусі сярэбраныя ўзнагароды чэмпіянату свету.
- 7. Дружына беларускіх мотабалістаў стала другім прызёрам чэмпіянату Еўропы.
- 8. Гандбольная жаночая дружына годна згуляла на топ-турніры у фінальнай стадыі кантынентальнага першынства.
- 9. Моладзевая футбольная каманда пад кіраўніцтвам трэнера Юрыя Курненіна заваявала пуцёўку ў фінальную стадыю чэмпіянату Еўропы.
- 10. Жаночая зборная краіны па валейболе (галоўны трэнер Віктар Ганчароў) змагла прайсці стыкавыя матчы і другі раз запар выйсці ў фінальную частку кантынентальнага чэмпіянату.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

"Анджэйкі" ў Орлі

Тэкст і фота Міхала МІНЦЭВІЧА

У арлянскім Гмінным асяродку культуры дзеці і моладзь наладзілі ў апошнюю суботу лістапада вельмі мілую вечарыну. Былі варажбы і пачастунак, а дзеля ўшанавання поснай традыі мерапрыемства было завершана не дыскатэкай, але супольным аглядам выбранага фільма.

Ці арлянскую моладзь трэба заахвочваць да ладжання супольных заняткаў, а ў прыватнасці да захоўвання гадальнай традыцыі? — пытаю Анну Несцярук, дырэктар арлянскага ГАКа.

Новы

расклад язды

Ад 14 снежня 2008 г. абавязвае но-

вы расклад язды цягнікоў. Як пры

кожнай змене, так і зараз абмя-

жоўваецца рух на лакальных лініях.

Прадпрыемства рэгіянальнай пера-

возкі ў Беластоку абгрунтоўвае гэта

недахопам фінансавых сродкаў. Мар-

шалкоўская ўправа прызначыла на

гэту мэту 15 мільёнаў злотых, а чы-

гуначнікі патрабавалі на два мільё-

ны больш. Чарамшане могуць зада-

воліцца дадатковай парай цягнікоў.

Дагэтуль у Беласток курсіравалі два

раннія цягнікі: "рабочы" ў 4.45

і "школьны" а 6.39. Зараз з Чаром-

хі ў Беласток ад'язджаюць тры цяг-

нікі: 4.44; 6.44; 14.06, і ў адварот-

ным напрамку (Беласток — Чаром-

ха) столькі ж: 7.06; 14.29; 16.00. Аба-

вязваючы расклад пакрысе вырашыў

праблему спалучэння Чаромхі са ста-

ліцай ваяводства, паколькі цягнік

а 6.44 курсіруе адно ў навучальным

годзе г.зн. з 1 верасня па 28 чэрвеня, затым у час летніх канікул бу-

дзе адменены і застанецца зноў дзве

пары цягнікоў. Варта адзначыць, што цягнік а 6.44 лічыцца адным

з найбольш рэнтабельных і падарожнічаюць ім не толькі школьнікі.

Адмяненне цягніка ў летнім сезоне

парушыць парадак у функцыянаванні публічнага транспарту і пазбавіць

значную колькасць грамадства магчымасці даезду да дзяржаўных, ад-

міністрацыйных і медычных уста-

ноў. Трохі лепш атрымалася са спа-

 Пры мне наш асяродак чарговы ўжо раз ладзіць "Анджэйкі". Вучні падставоўкі і гімназіі вельмі чакаюць гэтай падзеі і яны самі заяўляюць мне патрэбу яе арганізавання. Рыхтавацца да гэтага свята пачынаем ужо з пачатку месяца, пасля Усіх Святых. Ёсць у нас група пад дваццаць дзяцей, пастаянна актыўная ці то ў ГАКу, ці ў час майстар-класаў, і на занятках, і ў час канікул. Крыху сродкаў атрымліваем ад гміннай Камісіі па вырашанню алкагольных праблем. Спачатку моладзь размяркоўвае абавязкі: хто будзе адказны за гадан-

лучэннем Чаромхі з паветам. У Гайнаўку курсіруюць чатыры цягнікі: 6.50; 9.22; 14.20 і 20.25. У адваротным напрамку (Гайнаўка — Чаромха) столькі ж: 5.15; 7.30; 13.30 і 16.04. Грамадскасць Чаромхаўскай гміны, як і сумежных з чыгуначнай лініяй мясцін, прадбачвае далейшае змаганне за паляпшэнне чыгуначнага транспарту ў сваім асяроддзі, як і ва ўсім Падляшскім ваяводстве.

Грыбны бізнес

З увядзеннем новага раскладу язды павысіліся цэны білетаў у міжнароднай камунікацыі з Беларуссю на сто працэнтаў. Раней білет з Чаромхі ў Высока-Літоўск каштаваў два еўра, зараз — чатыры (у абодва бакі), значыць, каля 15 зл. Нягледзячы на цану білетаў і абвостраны мытны рэжым, рух на гэтым адрэзку толькі крыху прытармазіўся. Мясцовыя чаўнакі з папяроснага бізнесу перакінуліся на... грыбны. Можна прыкмеціць, што раніцай і адвячоркам (8.29 і 17.21) у замежнае падарожжа падаецца каля дваццаці чалавек, каб у 10.21 і 19.17 вярнуцца назад з пакупкамі. Апрача сушаных грыбоў можна прывезці дзве паўлітровыя бутэлькі гарэлкі, дзве пачкі папяросаў (для жыхароў з-па-за прыгранічнай зоны), як і іншыя прадукты. Мурашкі, як у нас завуць чаўнакоў, відаць карыстаюцца такой вось логікай: "Лепшы меншы гандэлек, чым большы шпадэлек". Бо гэта і праўда.

(yc)

не, хто за рыхтаванне пачастунку і т.п. Тады я ўсю ініцыятыву перадаю маладым людзям, каб самі вучыліся арганізацыі. За мерапрыемствам я назіраю мерытарычна, ча-

сам нешта падкажу.

– Якія былі гаданні?

— Найбольш вядомае і цікавае гэта ліццё воску, разгадванне, што атрымалася. Папулярнае таксама стаўлянне ботаў да парога. Хвалюючую забаву выклікала выразанае з кардону сэрца з выпісаным на ім мноствам імён — дзявочых для хлопцаў і юнацкіх для дзяўчат — якое асоба праколвала з адваротнага боку і гадала сабе імя будучага абранца. Іншыя гульні моладзь знаходзіла ў інтэрнэце, напрыклад з талерачкамі на стале, пад якімі былі (або не былі) схаваныя сімвалічныя прадметы на будучыню: пярсцёнак абазначаў хуткае замужжа, пустата — старапаненства, крыжык — манаства, і г.д.

Ці я таксама гадала? Мне з воску выходзілі нейкія бараны або ружы.

— А як гэтыя варажбы ўспрымала сама моладзь: ці толькі жартам?

— Вядома, дзяўчаты больш хваляваліся, напрыклад, адна то бадай з дзесяць разоў калола шпільку, каб трапіць у імя свайго любімага, бо атрымлівалася інакш. А хлопцы больш гарэзнічалі, каб падражніцца з дзяўчатамі, пасмяяцца.

Мяркую, што было вельмі файна, што ўдзельнікі прыемна правялі час. Бо ж гэта яны самі гаспадарылі на мерапрыемстве, даказваючы, што яны самі ўмеюць гаспадарыць сваім часам.

— У заключэнне спытаю, ці такія і іншыя маладзёжныя мерапрыемствы ў арлянскім ГАКу адбываюцца выключна на польскай мове?

 Не! Хачу падкрэсліць, што наша моладзь адказвае на той мове, на якой да іх звяртаюцца. Калі загаварыць да іх па-тутэйшаму, то і яны адкажуць па-тутэйшаму.

Гэта залежыць ад апекуна і стаўлення. Напрыклад, наш інструктар з Гродна, які вядзе калектыў "Арляне", размаўляе з дзяцьмі на беларускай мове, а ягоная жонка толькі на рускай, але яны ўжо навучыліся размаўляць і па-польску — са своеасаблівым акцэнтам. Каталіцкія арлянскія дзеткі не ходзяць на заняткі беларускай мовы, але яны дасканала засвоілі мясцовую гаворку і выступаюць у калектывах, якія спяваюць па-беларуску.

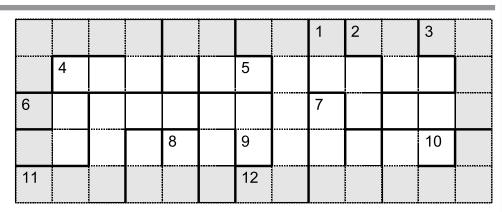
Адгаданка

1. пікіраванне (pique), 2. ін'ек- ботнік вытворчасці. цыя, 3. літаратурнае прозвішча Івана Дамінікавіча Луцэвіча, 4. вышэйшае вучонае званне, 5. перыядычнае адступленне мяжы мора, 6. дняпроўская сталіца, 7. непрыемнае пачуццё, гадасць, 8. валасы пад верхняй мужчынскай губой, 9. імя беларускага паэта Панчанкі, 10. "старэйшая сястра" Шатландыі, 11. Леанід Ільіч, савецкі дзяржаўны дзеяч (1906-82), 12. перадавы ра-

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — яўрэйская пры-

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 48 нумара Дэбет, Львоў, паз, пешы, рыжык, Туй, чай, Чыгрын, шына, язва. Рашэнне: Шэпт прыгожай дзяўчыны бывае чутнейшы за рык льва. Кніжныя ўзнагароды высылаем Яну Міхалюку з Чыжоў і Лявону Федаруку з Рыбал.

PL ISSN 0546-1960 NR INDEKSU 366714

Вылавец: Праграмная рада тыднёвіка "Ніва". Старшыня: Яўген Вапа. **Адрас рэдакцыі:** 15-959 Białystok 2,

ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 84. Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22. Internet: http://niva.iig.pl/

E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа. Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба. Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі. Рэдактар "Зоркі":

Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Друкарня: "Orthdruk", Białystok. Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowie-

Prenumerata krajowa

Termin przyjmowania wpłat do 5-go dnia każdego miesiąca poprzedzającego okres rozpoczęcia prenumeraty. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie województwa podlaskiego oraz oddziały "RUCH" i "KOLPORTER" na terenie całego kraju. Cena prenumeraty kwartalnej — 26 zł., półrocznej — 52 zł., rocznej — 104 zł

Prenumerata z wysyłką za granicę

Wpłaty przyjmuje "RUCH" S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa; telefony: +48(0)22 53-28-823 prenumerata płatna w walucie obcej, 0-2253-28-816, 53-28-819; — prenumerata platna w PLN; nr faxu: 0-2253-28-734

Prenumerata w redakcji

Planowana ilość numerów "Niwy" w 2009 roku — 52.

Poczta zwykła: Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,65 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł.

Poczta lotnicza: Cena 1 egz. wraz z wysyłka – kraje europejskie – 6,00 zł, -Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania 10,00 zł.

Wpłaty przyimuje:

Rada Programowa Tygodnika "Niwa", BANK PEKAO S.A. O/Białystok 38 1240 5211 1111 0000 4929 0945

Nakład: 1 600 egz.

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Аб'яднанне "Любіцелі царкоўнай музыкі" і Гайнаўскі дом культуры правялі ў сваіх памяшканнях вельмі багатыя майстар-класы па калядна-навагодніх традыцыях наваколля Белавежскай пушчы, накіраваныя да гайнаўскіх дзетак і моладзі розных нацыянальнасцей. У праекце, прафінансаваным Міністэрствам унутраных спраў і адміністрацыі, арганізатары галоўную ўвагу звярнулі на святочныя традыцыі беларусаў. Паколькі прыпушчанскія беларусы ў асноўным праваслаўнага веравызнання, майстар-класы абапіраліся на праваслаўныя традыцыі, якія склаліся ў апошніх стагоддзях. У нас побач калядавання са звяздой паявілася, нават у вясковых хатах, ёлка, а калядкі сталі спяваць у цэрквах. Хаця словы і мелодыя царкоўных калядак былі падобнымі на выконваныя вясковымі калядоўшчыкамі, паявіўся распеў на некалькі галасоў, характэрны для харавога спеву. Аднак арганізатары майстар-класаў толькі частку снежаньскіх заняткаў адвялі калядкам (дзеткі і моладзь мелі вучыцца спяваць прасцейшыя калядкі пад наглядам царкоўнага дырыжора Ніны Ігнатовіч). Паколькі ў рэалізацыі праекта прымалі ўдзел вучні з рознымі музычнымі здольнасцямі, цяжка было б навучыцца спяваць калядкі на некалькі галасоў, а і сам праект прадбачваў вяртанне да мясцовых традыцый, калі па сёлах спявалі адным голасам, а бывала што і не вельмі чыста.

Мы супольна з Гайнаўскім домам культуры ладзім агляды каляднага спеву для вучняў згуртаваных у харах і калектывах. Арганізавалі таксама семінар на тэму традыцыі калядавання і апублікавалі матэрыялы з яго. Зараз супольна выходзім да гайнаўскіх вучняў з новай прапановай, — заяўляе кіраўнік бюро аб'яднання "Любіцелі царкоўнай музыкі" Агнешка Жак. — Мы прапануем навучацца выконваць і абклейваць звязду, рабіць ланцужкі і ёлачныя цацкі з матэрыялаў, якімі карысталіся продкі, а ў час падсумавання праекта хочам наладзіць пачастунак з посных страў, выкананых паводле даўніх рэцэптаў. Метадыст навучання Божага закону Ліля Буслоўская прадставіць мультымедыйную прэзентацыю нашых традыцый з мэтай падрабязна пазнаёміць з адметнасцямі, якія перадаваліся з пакалення на пакаленне.

Згодна з планам праекта мультымедыйныя прэзентацыі мелі тычыцца не толькі традыцый, але і культурнай спадчыны беларусаў, пражываючых на прыпушчанскай тэрыторыі, канешне, з улікам калядных і навагодніх абрадаў. Арганізатары прадбачвалі таксама наладзіць у студзені выстаўку звёздаў. Гэта не новая ідэя ў Гайнаўцы, бо раней пры Свята-Троіцкім саборы ў Гайнаўцы такія выстаўкі ладзіла праваслаўнае выдавецтва "Братчык", але спалучэнне яе з іншым праваслаўным мерапрыемствам, аглядам каляднага спеву, гэта трапная ідэя. Стварае гэта магчымасць масавага запрэзентавання на выстаўцы звёздаў, якія на агляд прывязуць калектывы і хары, што ў студзені выступяць у ГДК. Раней на выстаўках перамагаў Уладзімір Петручук, што жыве па вуліцы Паддольнай у Гайнаўцы і з маладых гадоў выконвае звёзды. Таму арганізатары майстаркласаў і запрапанавалі яму быць інструктарам. Ужо на вачах моладзі прымацоўваў ён да шырокага абруча "рогі", падпілоўваў праверчаныя загадзя

Святачныя традыцыі <mark>04.01 – 10.01</mark>

Уладзімір Петручук паказаў гімназістам як ад асноў выканаць і прыаздобіць звязду

дзіркі і ўзмацняў канструкцыю дротам. Гімназісты ў гэтым самым часе, спазіраючы на майстра Петручука, пад наглядам сваіх інструктараў выконвалі выцінанкі і іншыя аздобы для ўпрыгожання сваёй звязды.

— Будучы яшчэ хлапчуком, я разабраў старую звязду і з дапамогай дзядулі выканаў новую. Ад гэтага часу пачаў рабіць звёзды, якія раздаваў і прадаваў, а ўсіх за сваё жыццё выканаў можа пад 100 штук. Раней карыстаўся клеем са збожжа, а "рогі" звязваў ніткамі, таму мае звёзды, што перахоўваліся на паддашках, часта елі мышы. Зараз карыстаюся дротам і клеем, якія не падыходзяць для мышэй, — кажа Уладзімір Петручук, адарваўшыся на хвіліну ад сваёй работы. — На заняткі прынёс я толькі паасобныя дэталі, з якіх складваю двухрадную звязду з 12 "рогамі". Хачу, каб моладзь навучылася не толькі абклейваць яе, але і мела ўяўленне як яе выканаць з нуля. Раней на "лічках" звёздаў часта паяўляліся выцінанкі, але цяпер пераважна змяшчаюць іконы Божага Нараджэння і так будзе на нашай звёздачцы.

У мінудым звёзды па вёсках выконваліся з асаблівай стараннасцю, бо калі ў сяле калядавала некалькі груп, маладыя людзі хацелі, каб іх звязда была самая прыгожая. Хаця нашыя продкі ў асноўным жылі бедна, дык не шкадавалі сродкаў на каляровую паперу, каб абклеіць вялікую двухрадную звязду, якая шыкарна прэзентавалася ў калядны вечар.

— Мой дзед з Козлікаў гаварыў, што за яго маладосці калядавалі 1 ў суседніх весках, а атрыманыя ад гаспадароў прадукты прывозілі дамоў на фурманцы. Калі я з сябрамі калядаваў у вёсцы Дольнае, было тады ў нас многа груп калядоўшчыкаў і давалі нам ужо грошы. Пасля прыходзілі мы маліцца ў царкву, а за закалядаваныя грошы гасцяваліся, гаворыць Уладзімір Петручук. — Зараз на нашай вуліцы калядуе толькі некалькі груп са звёздачкамі ды прыбягаюць дзеткі і моладзь з Гайнаўкі.

Уразіла мяне, што ўсе маладыя ўдзельнікі майстар-класаў калядавалі ў мінулым са звяздамі, якія выканалі ім дзядулі, бацькі або іх знаёмыя. Размаўляючы з гайнаўскай моладдзю заўважыў я, што традыцыя калядавання наймацней захоўваецца ў тых кварталах горада, дзе знаходзіцца многа прыватных дамоў, а памалу занікае ў кварталах, дзе знаходзяцца блокі.

Мы ў мінулым годзе калядавалі са звяздой, якую зрабіў дзедаў сябра, з іконай Божага Нараджэння ўсярэдзіне. Іншыя групы калядоўшчыкаў у квартале Юдзянка і побач яго таксама хадзілі са звяздамі, — паведамляюць Магда Панасюк і Бася Яноў-

Дзеткі з Гайнаўкі ездзяць таксама калядаваць у навакольныя мяс-

— Калі бабуля з Белавежы паведаміла, што ў яе мясцовасці два гады назад калядавалі толькі дзве дзяўчыны, год назад я паехала ў Белавежу з сяброўкамі, каб падтрымаць традыцыю калядавання, — гаворыць Марлена Чмак.

Выцінанкі на "рогі" і кветкі, якімі пасля мелі абклейваць "лічка" звязды, вучылі рабіць інструктары Анна Тарасюк з ГДК і Ірэна Галавачык з аб'яднання "Любіцелі царкоўнай музыкі". Раней дзеткі з падставовых школ Гайнаўкі пад наглядам Зінаіды Якуць і Анны Тарасюк у памяшканнях ГДК выконвалі аздабленні для ёлкі, якая стане на сцэне дома культуры.

Мы, выконваючы ёлачныя аздобы, так як і нашы продкі карысталіся саломай і каляровай паперай. Рабілі ланцужкі, кветкі і птушак, удакладняе інструктар па справах мастацва Анна Тарасюк.

Бабуля з Барысаўкі навучыла мяне выконваць кветкі з тонкай паперы. Мама бабулі памятала яшчэ час, калі ў іх хаце не ўпрыгожвалі ёлкі, але з сена выконвалі звязду і прымацоўвалі яе да столі, а пасля ўпрыгожвалі яе кветкамі і цацкамі, — заяўляе Віялета Рабчук, якая вучыцца абклейваць звязду.

Склалася ў мяне ўражанне, што на майстар-класы прыйшла ў галоўным моладзь, якая са святочнымі традыцыямі ў вялікай ступені пазнаёмілася ўжо дома, а на занятках хацела навучыцца выконваць ёлачныя аздобы і звязду. Тыя маладыя асобы, што дома па розных прычынах не сутыкнуліся з традыцыямі, многаму маглі даведацца ў час мультымедыйных прэзентацый. Зараз важна, каб як найбольш удзельнікаў майстар-класаў папрасіла сваіх бацькоў дапамогі і супольна выканалі звёздачкі, з якімі пасля павінны выйсці на гайнаўскія вуліцы ў час Каляд, папоўніць лік сваіх актыўных сяброў і славіць Хрыстовае нараджэнне.

(22.03. — 20.04.) Будзеш дбайны, дапільнуеш кожнай дэталі, добра пойдзе на працы, бо навучышся слухаць іншых. Час перапоўнены выклікамі і важнымі заданнямі. Усе найважнейшыя справы афарм-

(21.04. - 21.05.) Будзеш поўны энергіі і ініцыятывы. Ідэальны час на падарожжы, асабліва ў большай кампаніі, на навуку, набыванне новых умеласцей. Чым больш будзеш планаваць у сваім пачуццёвым жыцці, тым горш на гэтым вый-

(22.05. — 22.06.) Будзеш поўны радасці, энтузіязму, дасі рады з заданнямі. 5-9.01. можаш паверыць камусьці, ад каго табе лепш трымацца здалёк, шэф таксама можа цябе ў чымсьці даць па лапках. У пачуццях – разгубленасць.

(23.06. — 23.07.) Добры настрой на пачатку тыдня, добрыя кантакты. Пры поўні Месяца раскрыюцца табе вочы і галава на геніяльныя ідэі. Поспехі на працы, калі добра наладзіш кантакты з супрацоўнікамі, бо толькі ў моцнай групе зрэалізуеш усё, на чым табе залежыць.

(24.07. — 23.08.) Знакаміта спалучыш фантазію з практыцызмам, ажыццяўляючы свае найбольш смелыя ідэі. У цэлым студзені амаль усё будзе знакаміта складвацца, будзеш ведаць, чаго табе трэба і што з гэтым рабіць. У бізнесе куй жалеза пакуль гарачае.

(24.08. — 23.09.) Добра і ў пачуццях; перастануць цябе мучыць мінулыя турботы. Ніхто перад табою не ўстаіць! Усё ж — ненайлепшы час на падарожжы і <mark>важ-</mark> ныя размовы. Вельмі працавітыя дні. Набярэш імпэту і веры ў тое, што і сам дасі

(24.09. — 23.10.). Пільнуйся, да каго што гаворыш. Можаш маланкава заваяваць чыёсьці сэрца. Ідэальны момант паказацца ў прафесійнфых справах, а таксама на ўмелае спалучэнне прафесійных абавязкаў з асабістымі.

(24.10. — 22.11.) Вельмі сімпатычна (цэлая першая палова I). Да 6.01. цудоўны настрой, жыццярадаснасць. З 8.01. агромны адчай у ходзе ўперад — мэту дасягнеш без праблем. Канчаецца для цябе фінансавы дол! У пары найважнейшае – духовае паразуменне.

(23.11. — 22.12.) Не абяцай зашмат новапазнанай асобе. Не рабі далёкіх планаў, калі не ведаеш на чым стаіш. Калі шукаеш сваёй палавінкі, шукай падобнага сабе. Будзеш добра распараджацца сваімі грашыма і можаш іх добра памно-

(23.12. — 20.01.) Дынамічны ўвесь месяц, зробіш больш, чым думаў. На пачатку тыдня ўсё ж не па<u>чынай таго</u>, на чым табе моцна залежыць. З 9.01. пачнеш рэалізаваць усё, аформіш справы ва ўстановах, у падарожжы. Твае думкі і выбары памогуць табе стаць лепшым чалавекам.

(21.01. — 19.02.) 3 5.01. узрасце твой давер да свету. Вера ў тое, што чакае цябе яшчэ многа добрага, прынясе табе выключна пазітыўны досвед. Шчаслівыя выпадкі. Будзеш папулярны. Маеш падставы для таго, каб верыць, што з новым годам табе будзе лепш.

(20.02. — 21.03.) Рамантычны клімат! Добры час на прызнанні, абручыны, шлюб. Будзеш падабацца, будуць табе верыць і падтрымліваць. Затое можаш расчаравацца ў некаторых сябрах, пра іх вылезе голая праўда. На працы задаволіць цябе і невялічкая ўдача.

Агата АРЛЯНСКАЯ

